

Áldott Karácsonyi Ünnepeket

és Boldog Új Évet!

Az evangéliumi vendégszeretetről azt tartja Pál apostol, hogy a vendégek fogadása által „tudunkon kívül angyalokat vendégelünk meg” (Zsid. 13,2).

A karácsonyi „angyaljárás” idején ilyenképpen fogadjuk istenarcú embertestvéreinket, és fogadjuk szeretetünkbe őket! Isten küldötteiként (am. angyalosz) érkeznek hozzánk. . .

„Az Ige testté lett, és lakozék mi közöttünk” – hirdeti hirdető János apostol (Jn. 1,14). A Biblia Esztendejében az Írás „holt betűinek” a sűrűjéből hús-vér valóságában lép elő és érkezik hozzánk Megváltó Krisztusunk, hogy velünk járjon-lakozzon, életünkben boldogítson s a halálból is üdvözítsen. Fogadjuk Őt szívünkbe, templomainkba és otthonainkba, hogy Ő áldja és szentelje meg szeretetben a mi ünnepünket, egész életünket!

2008 Karácsonyának Adventjében

Tókes László

14. Es az az Ige testté lótt: és lakozott mi közöttünk

János 1,14.

Temesvártól Európaig

Felszólalás a temesvári felkelés kezdete évfordulóján

1989 decemberében éppen ezen a napon vette kezdetét Temesváron az a megmozdulás, mely tüneményes gyorsasággal, egy hét leforgása alatt a Ceaușescu-féle, hírhedt nacionalista-kommunista-ateista diktatúra bukásához vezetett.

December 15-én reggel az egyházuk és annak lelképásztora védelmében kiálló magyar református hívek meglepő bátorsággal kergették el a Szekuritáté és a Milícia pribékjeit, majd élőláncot alkottak a templom körül. Órák alatt románok, magyarok, németek, szerbek – katolikusok, baptisták, evangélikusok, ortodoxok és zsidók – százai csatlakoztak az ellenállókhöz. A békés megmozdulás estére rendszer- és kommunistaellenes tüntetésé alakult át. 1989-ben az erdélyi Temesvár lett Románia első szabad városa.

Isten kegyelméből a cselekvő hit kivívta a szabadságot.

Áldott legyen a hősök, a mártírok és az áldozatok emléke!

A demokratikus rendszerváltozást tovább kell folytatnunk!

Romániából Temesváron át vezet az út – Európába.

Strasbourg, 2008. december 15.

Tókes László

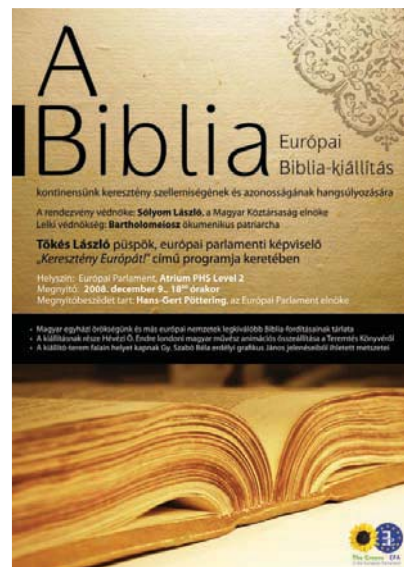
„És az Ige testté lett..”

„Az imént rájöttem, hogy Isten minden nyelven beszél, de ma kiemelten magyarul” – kezdte megnyitó beszédét **Hans-Gert Pöttering**, az Európai Parlament elnöke az „**A Könyv**” címet viselő európai Biblia-kiállításon 2008. december 9-én az **Európai Parlament épületében**. Az EP elnöke ezzel visszautalt a Tőkés László püspök, európai parlamenti képviselő köszöntő beszédében idézett **Reményik Sándor**-verssorra, amelyben a bibliafordítók munkája kapcsán szól így a költő: „Az örök Isten beszél – magyarul”.

Hans-Gert Pöttering többször is eltért előre megírt szövegétől, egyfajta párbeszédet folytatva Tőkés László gondolataival. Az Európai Parlament elnöke kifejtette: „Európát nem lehet megérteni keresztény gyökerei nélkül. Partium ennek a változtathatatlan igazságnak élő példája. Élő példája annak is, hogy a világot Krisztus szellemében kell formálni, amiképpen ezt XVI. Benedek pápa is leszögezte. Nagyon köszönöm Tőkés László püspöknek, hogy beszédében

II. János Pál pápáról is megemlékezett, hiszen nélküle ma nem lehetnénk itt együtt. II. János Pál pápa arra biztatta a lengyeleket, hogy ne féljenek, és így elindulhatott a Szolidaritás szabadság-mozgalom. Ugyanígy tett Ön is, Tőkés László püspök úr, amikor saját országában küzdött az ellen a rendszer ellen, amely Németország keleti részében is létezett...”

Az Európai Unió összes hivatalos, illetve az „országok nélküli nemzetek” nyelvén (mint például a baszkok, katalánok, frízek, skótok, velsziek, lappok, cigányok stb.nyelvén) kiállított Bibliák között külön teret kapott a magyar Biblia-örökség, tekintettel arra, hogy Partiumot akár a „Bibliaföldjének” is nevezhetjük az ott született Biblia-fordítások, vagy azok szerzőinek kötődése révén. **Tőkés László**, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület püspöke beszédében ehhez kapcsolódva zárta le a történelmi idő ívét: „Ezelőtt alig több, mint húsz esztendővel az én erdélyi – romániai – egyházamban, volt

püspököm hathatós közreműködésével, még papíralombban zúzták be a nyugati Testvéreink ajándékképpen érkezett, mintegy tízezer bibliát, és WC-papírt gyártottak belőlük. Istennek csodája, hogy ilyen előzmények után, most egy nemzetközi bibliakiállítás szervezésében vehet részt kétszeres kisebbségben élő, elnyomott – királyhágómelléki – református magyar egyházam és az a Nagyvárad, mely a »magyar Biblia földjének« központja, és amelynek nevéhez az egyik legértékesebb magyar nyelvű bibliakiadás: az 1660-ban megjelentetett Váradi Biblia fűződik.”

A Bibliáról a kiállítás fővédnöke, **Sólyom László**, a Magyar Köztársaság elnöke a megnyitóra összegyűlt népes közönséghez intézett levelében a következőképpen fogalmazott: „A Biblia a hívő ember számára Isten szava. Mindaz, amit jelent, amit képvisel, de még az is, ahogyan megszólít: évszázadok alatt az európai kultúra szövetébe fonódott. A Biblia ezernyi módon van jelen még a nem hívő emberek tudatában is. A tízparancsolati »ne ölj«, a »ne lopj«, a »ne hazudj« az élhető világ elemi épí-

Tőkés László a Váradai Biblia hasonmás kiadásával ajándékozza meg Hans-Gert Pötteringet, az EP elnökét

tőkövei. **Károli Gáspár**, az első teljes magyar nyelvű bibliafordítás készítője egy írásában kenyérnek, vagyis tápláléknak, az élet elemi szükségletének nevezte a könyvek könyvét. A Biblia olyat tud mondani, amire mindenkinek szüksége lehet."

A kiállításra készült könyvjelzőn mottóként az „És az Ige testté lett...” klasszikus alapige szerepelt (János 1,14), Európa nyelveinek változatosságában.

Tőkés László, az erdélyi magyarok európai képviselője az 1660–1661-es **Váradai Biblia faksimile kiadásával** ajándékozta meg Hans-Gert Pötteringet, az Európai Parlament elnökét.

A kiállítás alkalmából látott napvilágot egy másik, nagyon fontos magyar bibliatörténeti „mérőöldkőnek” számító bibliafordítás: a Méliusz Juhász Péter néhai debreceni református püspök Szent Jób Könyvének 1565-ben készített magyar fordításának hasonmás kiadása, **Ötvös László** professzor szerető gondozásában, amely kiadványt a megnyitón be is mutattak.

A **Belga Királyi Könyvtár** által biztosított tárlókban

mindezek mellett még helyet kaptak az ún. „Képes Bibliák”, valamint a holland nyelvű Rembrandt Biblia (Rembrandt Bijbel), a Chagall képeivel illusztrált Biblia, illetve egy Braille-írástos magyar Újszövetség is.

A maga nemében páratlan kiállítás főszerzője és mindenese **Hermán M. János** egyháztörténész volt. Ferenczy Miklós kolozsvári lelkész, a hagyaték gondnokának hozzájárulásával a gazdag Bibliagyűjteményt szerencsés módon egészítették ki **Gy. Szabó Béla János Jelenéseiből** ihletődött remek fametszetei. A kiállítást **Hévési Ö. Endre** magyar származású, ma Londonban élő képzőművész „Képek” című animációs trilógiájának a folyamatos vetítése tette még gazdagabbá, amelynek képi üzenete a maga elvontságában kitűnő lehetőséget biztosított az elmélyedésre.

Tőkés László megnyitó beszédében megemlékezett **II. Alekszej pátriárkáról**, **II. János Pál pápáról**, valamint a **Dalai Láma** brüsszeli látogatásáról. A kiállítás lelki védnökségét **Bartholomeiosz** ökumenikus pátriárka vállalta. Európai parlamenti kép-

viselőnk ennek a széles körű, ökumenikus „együttállásnak” az összefüggésében hirdette meg a Keresztény Európára néző programjának a továbbvitelét.

Ugyanezen program további kiemelkedő állomását képezte a másnapi, 2008. december 10-i **Kereszténység és Európa** című nemzetközi konferencia, amelyet ugyancsak az Európai Parlament brüsszeli épületében tartottak. Mind a kiállítás, mind pedig a konferencia jól illeszkedik a magyar keresztény egyházak által Kárpát-medence szerte megrendezett **Biblia Éve (2008)** keretében.

Az Európai Parlament épületében igencsak rendhagyó módon: az ökumenikus értekezlet **Sipos Miklós** esperes, az Esperesek Kollégiuma elnökének nyitóáhitatával kezdődött, és **Püsök Csaba** lelkipásztor, a Lelkészerkezleti szövetség elnökének igehirdetésével végződött.

A nyitóáhitatot követően Tőkés László rövid felvezető előadásában vázolta azt az eszmei-lelki erőteret, amely alapján sor került a **Keresztény Európát!** program meghirde-

Christianity and Europe
European Frameworks and Local Perspectives

Focusing on:

- Christianity and Europe
- Christianity and Education
- Christianity and Social Awareness
- Christianity and the Integrity of Creation

10 December 2008, between 09:00 – 13:30 hours
Location: 1G2 ASP, European Parliament
Organised by MEP László Tőkés (Greens/EFA) in the framework of his programme 'For a Christian Europe' to emphasise the Christian spirituality and identity of our continent
Conference Languages: Hungarian and English

Nyitódhívat az Európai Parlamentben

tésére. Az erdélyi magyarok európai képviselője a következőképpen fogalmazott: „Európai parlamenti képviselőként vegyes érzésekkel kellett tapasztalnom, hogy az ideológiai alapokon álló ateista materializmus – keleti – világából a szekularizálódott, nyugat-európai fogyasztói társadalom vulgáris materializmusának a világába csöppentem. 1989 után, egyházi kapcsolataink terén is ugyanennek a valóságának a sokkoló hatásával kellett szembesülnöm. Ez azonban még nem minden. A kép teljességéhez az, a francia forradalom hagyományaira visszavezethető, liberális vétetésű keresztényellenesség is hozzá tartozik, mely intoleráns módon a politikai és a közéletből is messzire száműzné az Egyházat, és valahol a civil szféra és a társadalmi élet periferiájának a határán jelölné ki annak helyét. Ezen a ponton viszont már egymásra is talál, ami egymáshoz illik, és a keresztényellenesség nyugati hagyománya, valamint a kelet-európai diktatúrák harcos egyházellenessége anakronisztikus öszszhangban találkozik egymással.” Ebben a sajátosan ellentmondásos helyzetben tűzte ki hivatásául – mondotta Tőkés László – „hogy keresztény hi-

tünk és értékeink szószólójává váljak ebben a kétszeresen keresztényietlen európai uniós légkörben”.

A továbbiakban jeles meghívottak tartottak előadásokat. Név szerint: **Prof. dr. Piotr Mazurkiewicz**, az Európai Közösség Püspökkari Konferenciái Szövetségének (COMECE) főtítkára, **Hannu Takkula** európai parlamenti képviselő, **Fejes Anzelm Rudolf**, a Premontrai Rend nagyváradi főapátja, **Gál Kinga** és **Surján László** európai parlamenti képviselők, valamint **Rüdiger Noll**, az Európai Egyházak Konferenciájának társult főtítkára.

A konferencia alcíméhez illoően – „Európai keretek és helyi távlatok” – **Antal János** moderátor, a KREK külügyi előadó-

tanácsosa szót adott a külön ezen alkalomra kiutazott egyházi delegáció több képviselőjének, úgymint **Dr. Anca Tibor** ökumenikus referensnek, aki **Csúry István** helyettes püspök hozzászólását tolmácsolta, **Incze Zsolt** sepsiszentgyörgyi lelkipásztornak, **Forró László** előadótanácsosnak, valamint **Csiki Sándornak**, az Erdélyi Nagycsaládosok Szövetsége képviselőjének.

A konferencia résztvevői Zárónyilatkozatban összegezték az elhangzottakat. Ebben – kapcsolódva a 2008. október 17–18-án, Nagyváradon tartott nemzetközi ökumenikus értekezlet javaslatához – a résztvevők indítványozták, hogy „a krisztusi szeretet hivatalos formában is váljon az európai oktatás részévé és egyik alapvető értékévé”.

Tőkés László püspök, EP-képviselő a konferencia utáni sajtótájékoztatón bejelentette, hogy kezdeményezi egy **Keresztény Frakcióközi Munkacsoport** megalakítását a „Keresztény Európát!” program szellemében.

Az utazócsoport azzal az érzéssel távozott Brüsszelből, hogy a romániai forradalmi változások érvfordulóján „Temesvárról megérkeztek Európába.”

Piotr Mazurkiewicz, Tőkés László, Fejes Anzelm Rudolf és Hannu Takkula

Sólyom László köztársasági elnök üzenete

Sólyom László köztársasági elnök üzenete az Európai Parlamentben megrendezésre kerülő Európai Biblia Kiállítás ünnepélyes megnyitójának alkalmából
Brüsszel, 2008. november

A magyar nyelvterületen 2008 a Biblia esztendeje. Szerte a Kárpát-medencében

– a keresztény felekezetek közös felhívása nyomán – kiállításokon, képzőművészeti tárlatokon, koncerteken és tudományos konferenciákon, kis közösségekben és nagyszabású rendezvényeken emlékeznek meg a legismertebb könyvről. Történetéről, sorsáról, hatásáról. Kórusművek csendültek a Művészetek Palotájában, gyerekek rajzoltak a könyvtárakban, tudósok cseréltek eszmét.

A Biblia hívő ember számára Isten szava. Mindaz, amit jelent, amit képvisel, de még az is, ahogyan megszólít: évszázadok alatt az európai kultúra szövetébe fonódott. A Biblia ezernyi módon van jelen még a nem hívő emberek tudatában is. A tízparancsolati „ne ölj”, a „ne lopj”, a „ne hazudj” az élhető világ elemi építőkövei. Károli Gáspár, az első teljes magyar nyelvű biblia-fordítás készítője egy írásában kenyérnek, vagyis tápláléknak, az élet elemi szükségletének nevezte a könyvek könyvét. A Biblia olyat tud mondani, amire mindenkinek szüksége lehet.

Az Ó- és Újszövetség nem kizárólag vallási dokumentum, hanem nyelvi, filozófiai, művészeti forrás, amelyből gazdagon merítettek Európa népei. A magyar nyelv különösen sokat kapott a Bibliától: magyarul a kételkedés egyik szinonimája Tamás apostol történetéből ered („tamáskodik”), és a „júdáspénz” jelentését sem kell senkinek elmagyarázni.

Ez a kiállítás példázza, hogy a magyar kultúra az első nemzeti fordítások óta eleven szellemi-lelki párbeszédben él a Bibliával. A történelmi szö-

vegek mellett most Gy. Szabó Béla erdélyi fametsző grafikái kaptak helyet, és zene segíti az elmélyülést. Átvaluk az Interkulturális Dialógus Évében bárki meggyőződhet a közös európai örökség összekötő erejéről.

Sólyom László

Tőkés László püspök, EP-képviselő megnyitó beszéde

Tőkés László püspök és Hans-Gert Pöttering EP-elnök

*Tisztelt Elnök úr!
Főtisztelendő Püspök
és Főapát urak!
Nagytiszteletű Szolgatársaim!
Tisztelt Képviselő hölgyek
és urak!
Hölgyeim és uraim!
Kedves Testvéreim!*

Nemzetközi Biblia-kiállításunk megnyitásánk bevezetéseképpen engedjék meg, hogy rendkívüli módon, mindenekelőtt az Orosz Ortodox Egyház most elhunyt elöljárójáról, **II. Alekszej** pátriárkáról emlékezzem meg, és mindannyiunk őszinte részvétét és együttérzését fejezzem ki Oroszország hívő népe iránt. Moszkva és „minden oroszok pátriárkájának” nagy érdemei voltak az ateista-kommunista diktatúra bukását követő egyházi és polgári igazság- és jóvátételben.

E jeles alkalommal arról is szólni kívánok, hogy az Európai Parlamentben egy hónappal ezelőtt emlékeztünk meg

a boldog emlékezetű **II. János Pál** pápa megválasztásának 30. évfordulójáról. Az emléket idéző, rangos kiállítást szintén **Hans-Gert Pöttering** elnök úr nyitotta meg. A lengyel pápa örökre beírta a nevét a történelembe, egyebek mellett azáltal, hogy kiemelkedő szerepet vállalt az istentelen totalitárius szovjet birodalom hatalmának megdöntésében, valamint az európai egység építésében.

Múlt héten, az évvégi **Európai Imareggi** keretében szintén Hans-Gert Pöttering elnök úr köszöntötte a sokféleség egységében egybegyűlekezett vendégsereget, keresztény hitünk és közösségünk szellemének és szerepének fontosságát hangsúlyozva az egységes, új Európa kialakulásának folyamatában.

De a Kultúrák Közötti Párbeszéd Európai Esztendejében a **Dalai Láma** brüsszeli látogatása is ideillik ebbe a felsorolásba, hiszen az elnyomott tibeti nép és annak vezetője szintén

a tolerancia és a párbeszéd erőszakmentes eszközeivel folytatja hősiességszerű felszabadító harcát az egyetlen, még létező kommunista világhatalom – a kínai birodalom – ellen.

Istennek adjunk hálát, hogy közel húsz esztendővel a kelet- és közép-európai rendszerváltás kezdete után, íme, a fél évszázadon át mesterségesen megosztott Kelet és Nyugat népeinek, országainak és egyházainak közösségében, a mai napon együtt hajolhatunk közös kincsünk, a **Szent Biblia** fölé, töretlen hittel bízva az örök isteni **igazságban** és **kegyelemben**.

Ezelőtt alig több, mint húsz esztendővel az én erdélyi – romániai – egyházamban, volt püspököm hathatós közreműködésével, még papíralombban zúzták be a nyugati Testvéreink ajándékképpen érkezett, mintegy tízezer bibliát, és **WC-papírt** gyártottak belőlük. Istennek csodája, hogy ilyen előzmények után, most egy **nemzetközi biblia-kiállítás** szervezésében vehet részt kétszeres kisebbségben élő, elnyomott – **királyhágómelléki** – **református magyar** egyházam és az a **Nagyvárad**, mely a „magyar Biblia földjének” központja, és amelynek nevéhez az egyik legértékesebb magyar nyelvű bibliakiadás: az 1660-ban megjelentetett **Várad** **Biblia** fűződik.

Tisztelt Elnök úr!

Ezúton is megköszönöm, hogy személyes jelenlétével tiszteli meg Biblia-kiállításunk megnyitóját.

Váradai Biblia. Nagyvárad, 1660 – Kolozsvár, 1661 (eredeti)

A fentebb már említett Vízolyi Biblia példányai hamar elfogytak, és az országot sújtó csapások miatt sokáig csak külföldön volt lehetséges biblia kiadás. Az erdélyi református fejedelmeket, a zsinatokat és a rendeket azonban komolyan foglalkoztatta a hazai biblia kiadás gondolata, különösen I. Rákóczy György fejedelmet 1638-ban. A nemes szándékot végül siker koronázta Szénczi Kertész Ábrahám tudós nyomdász nagyváradi letelepedésével. A biblia kiadás szövegét Köleséri Sámuel rektor készítette elő professzor és lelkes kollégáival, és nagy valószínűséggel már 1658-ban hozzáfogtak a nyomtatáshoz.

A nyomtatás már a befejezéséhez közeledett, amikor Ali pasa megtámadta Nagyváradot, és a várvédők negyven napi ostrom után, 1660. augusztus 27-én kapitulálni kényszerültek. A feladási feltételek közé azonban beiktatták, hogy a nyomda, a bibliai exemplárok, mindenféle könyvek és az illusztrált Gimnázium eszközei is szabad elszállításban részesüljenek. Ali nagyvezír ezer aranyat kapott azért, hogy ne pusztítsák el a Könyvet, és így történt, hogy jancsárjaival őriztette a nyomdatraktárokat. Minden egyebet felégették a városban a törökök, hamuává vált a levéltek, de az életben maradtak magukkal vihették a Bibliát az újrakezdéshez, mert egyikük nem maradt. Szénczi Kertész Ábrahám Kolozsváron fejezte be a nyomtatást, vélhetőleg 1500 példányban. A Váradai Biblia 1805-ben, majd 2002-ben jelent meg újra.

► Köszönöm, hogy közvetlen munkatársaival együtt támogatásban részesíti **Keresztény Európáért** indított programunkat.

Ezen a helyen mondok köszönetet ugyanakkor **Sólyom László** államelnök úrnak azért, hogy kiállításunk fővédnökségét elvállalta.

Keresztény egyházaink ökumenikus közösségében szintén köszönettel tartozom **I. Bartolomeiosz** konstantinápolyi pátriárka lelki védnökségéért, valamint **Kiss-Rigó László** magyarországi megyéspüspök, Fazekas László felvidéki református püspök és **Fejes Anzelm** nagyváradi premontrei főapát, továbbá európai testvéregházaink és ökumenikus szervezeteink képviselőinek erkölcsi támogatásáért.

Nem utolsósorban illesse köszönet a kiállítás valamennyi szervezőjét, kedves munkatársaimat és barátaimat, akik önzetlen odaadással járul-

tak hozzá ennek a „**pünkösdi csodának**” a létrejöttéhez, melynek révén valamennyi európai nép és nemzet a saját nyelvén hallja Isten Igéjét szólan.

A világ első nyomtatott könyve volt: a **Guttenberg-féle Biblia**. A Szentírás a világ legtöbb nyelvére lefordított, legnagyobb példányszámban megjelentetett könyveként ölel bennünket egységbe: Isten gyermekeinek közösségébe.

A Guttenberg-galaxis harmóniájában a mai napon az ország nélküli népekkel is találkozunk – a skótok, a velsziek, a katalánok, a baszkok, a frízek, a lappok és a cigányok nyelvén megszólaló Ige által.

Engedjék meg, hogy külön is szíves figyelmükbe ajánljam **Méliusz Juhász Péter** néhai debreceni református püspök **Szent Jób Könyvének** magyar fordítását, melynek hasonmás kiadása erre a jeles alkalomra készült el.

„Ez a könyv a könyvek könyve, / Szegény ember drága gyöngye” – írta nagy regényírónk, **Gárdonyi Géza** egyik versében.

A bibliafordítók jóvoltából, **Luther Mártonnak, Károlyi**

Gáspárnak és társainak köszönhetően: „Az örök Isten beszél – magyarul”, és a világ minden nyelvén –, mondhatjuk **Reményik Sándor** erdélyi költővel, az Európai Parlament soknyelvűségének szellemében.

Azért szintén egy erdélyi költő, **Kiss Jenő** szavával adjunk hálát Istennek a bibliafordítók maradandó munkájáért:

„Fennen dicsértessék a Fordító,
A vágó fegyver nélkül hódító!
Dicsértessék a szent, dicső idő,
Mely fénylő könyvek által lett dicső,
A lélek által győző és gyarapító!”

Végezetre pedig engedjék meg, hogy korunk és társadalmunk erkölcsi válságában **John Thissen** vallomásával emlékezzem meg Édesanyámról – a bibliai Édesanyákról: „Anyám volt a legjobb bibliafordító. Ő az élet nyelvére fordította le a Bibliát.”

A Biblia-kiállítás megnyitója

Hans-Gert Pöttering EP-elnök megnyitó beszéde

Schmitt Pál, Tőkés László EP-képviselők és Hans-Gert Pöttering

Tisztelt Tőkés László Püspök úr, tisztelt Kiss-Rigó István püspök úr, tisztelt Kollégák, Hölgyeim és Uraim!

Az imént rájöttem, hogy Isten minden nyelven beszél, de ma kiemelten magyarul. Nagy öröm és megtiszteltetés számomra, hogy ma, e csodálatos kiállítás megnyitóján szólhatok Önökhöz. Gratulálok és megköszönöm kollégámnak, Tőkés László püspöknek, hogy az Európai Parlamentbe hozta ezt a kiállítást. A valódi európai művészet és lelkeség számos kiemelkedő példája, amelyet ma itt megtekinthetünk, Európa egy olyan régiójából érkezett, a Partiumból, amelynek népe évszázadokon át harcolt a vallási és személyi szabadságáért.

Külön köszönöm Tőkés László püspöknek, hogy a Dala Lámát is említette, aki egy buddhista vezető. Úgy gondolom, nekünk, keresztényeknek minden vallási meggyőződés védelmében kötelességünk kiállni, hiszen az minden ember méltóságához hozzátartozik. Mindenkinek joga van saját hitéhez – nekünk azt védelmeznünk kell. Ez a Biblia-kiállítás, karácsony előtt néhány héttel, kiválóan alkalmas arra, hogy a kiállított könyvek által emlékeztessen bennünket az Euró-

pai Parlamentben a Könyvek Könyvének példamutató értékére. Mi, az Európai Parlamentben a mindennapi munkában hosszú és bonyolult szövegeket fogalmazunk, különböző megfogalmazásokkal küszködünk, körültekintően mérlegeljük a szavakat. Óriási kihívásokkal szembesülünk, és fontos döntéseket kell hoznunk a jövő érdekében. Igen gyakran megfeledezünk azonban arról, hogy Európai Unió munkánkra nézve is számtalan mély igazság rejlik a Bibliában.

Európát nem lehet megérteni keresztény gyökerei nélkül. Partium ennek a változtathatatlan igazságnak élő példája. Élő példája annak is, hogy a világot Krisztus szellemében kell formálni, ahogyan ezt XVI. Benedek pápa is leszögezte. Nagyon köszönöm Tőkés László püspöknek, hogy beszédében II. János Pál pápáról is megemlékezett, hiszen nélküle ma nem lehetnénk itt, együtt. II. János Pál pápa arra biztatta a lengyeleket, hogy ne féljenek, és ilyenképpen indulhatott el a Szolidaritás szabadság-mozgalom. Ugyanígy tett Ön is, Tőkés László püspök úr, amikor küzdött saját országában az ellen a rendszer ellen küzdött, amely Németország keleti részében

is létezett. Mi, keresztények és azok is, akik nem hisznek, összefogunk itt, Brüsszelben.

Keresztény hitünk ereje formálta kontinensünk arculatát.

Isten a saját képére teremtette az embert – ezért is véde-nünk kell minden ember méltóságát. Ebben a szellemben védjük mi is politikánkban az emberek elvitathatatlan jogát a méltósághoz. Semmilyen más vallás vagy spirituális erő nem hagyott ránk ilyen erős hagyatékot, olyan örökséget, amely felszabadít és egyben kötelez is bennünket.

Nekünk, keresztényeknek, tovább kell dolgoznunk Európa egységén az ökuménia jegyében. Ezt az egységet Európa egyesülése révén érhetjük el, még akkor is, ha mindez csak nagy erőfeszítések árán sikerülhet.

Európa jövője a keresztény gyökereken alapszik, amelyeknek letéteményesei vagyunk. Ebből az európai identitásunkból fakadó hivatásunkat kell teljesítenünk, függetlenül attól, hogy katolikusok, protestánsok, anglikánok, ortodoxok vagy más valláshoz tartozók vagyunk. Keresztény gyökereink nagyon erősek, és kötelességünk azokat védelmezni.

Ne a világot kritizáljuk, hogy milyen rossz lett – rajtunk áll, a mi hozzájárulásunkra van szükség, hogy jobba tegyük.

Mi kitartunk elkötelezettségünk mellett, ezért a legjobb úton haladunk közös Európánk jobb jövője irányába.

Ebben az értelemben újból szeretném megköszönni Tőkés László püspöknek az erőfeszítéseit, és hozzájárulását az emberek szabadságának kivívásához saját országában és összeurópai viszonylatban.

„Két pogány közt”

Elhangzott a Kereszténység és Európa című konferencia megnyitása alkalmából

Európai kereszténységünk mai helyzetének az általános jellemzésére – a **Kelet** és **Nyugat** viszonyát jellemző hagyományos különállás továbbbélésének a körülményei között – egy távoli történelmi analógia kínálkozik. A török és a Habsburg birodalom vetélkedésének színterévé vált Kárpát-medencében a korabeli Magyarország – a krónikás megfogalmazása szerint – „két pogány közt” őrlődött. Más szóval szólva: a kereszténység „bajnokának” számító Habsburg-ház „apostoli” császáraitól sem számíthatott jobb bánásmódra, mint a létét fenyegető „pogány” törökök részéről.

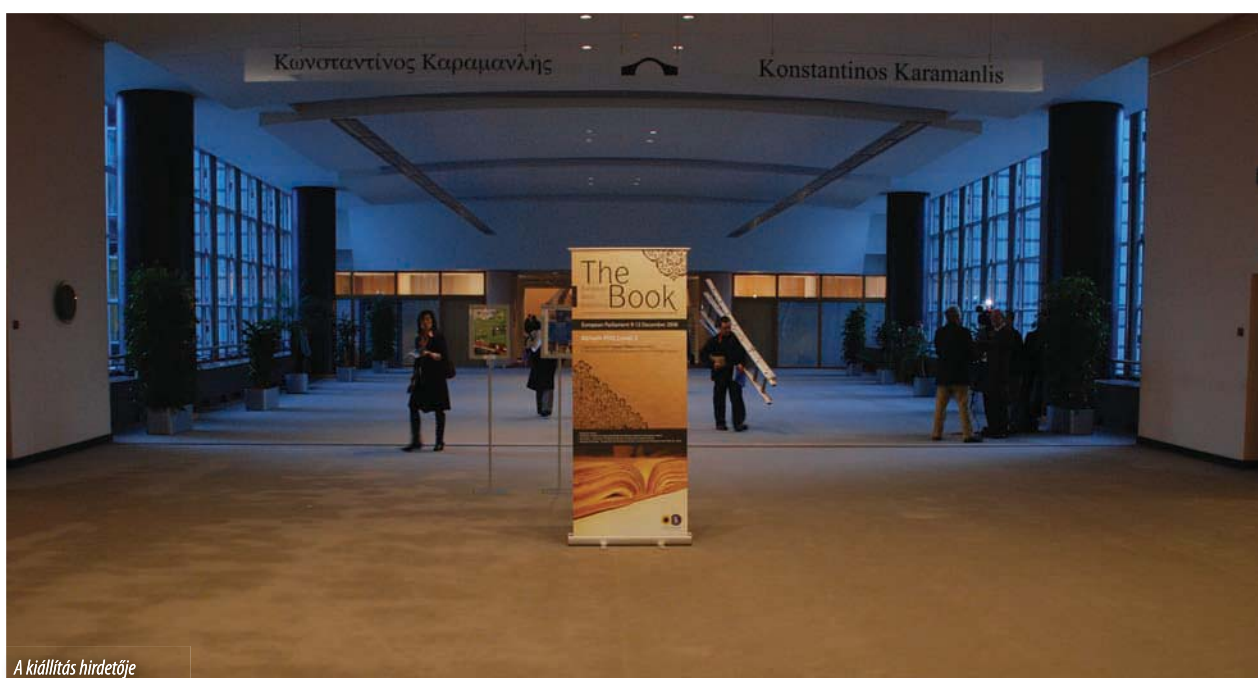
Mutatis mutandis: a kommunista-ateista diktatúra kegyetlen vallás- és egyházellenessége alól szabaduló kelet-közép-európai – kis – nemzetek a Berlini fal leomlása és a mesterségesen megosztott Európához való visszacsatlakozásuk után, egy kis túlzással

szólva, vallási szempontból úgy érezhették, hogy „cseberből vederbe estek”.

A volt **kommunista tábor** vallási tilalmát és keresztényüldözéseit elszenvedő keresztény egyházak és a hitükben megalázott hívő emberek a lelkiismereti és vallásszabadság eszményi világát látták a **nyugati demokráciákban**, és nemes irigységgel néztek fel rájuk. Az igencsak korlátozott, de mégiscsak létező kelet-nyugati egyházi kapcsolataink évtizedeken át az ateista diktatúra alóli felszabadulás ígéretét hordozták magukban, és ennek reménységét éltették bennünk. Utóbb azonban, a kommunista diktatúra bukását követően, a szabad nyugati kapcsolattartás viszonyai között hamar rá kellett jönnünk, hogy az eszményeinkben élő „szabad világ” vallásszabadságának nem sok köze van az – egykori – „keresztény Európához”; hogy az a szabadság inkább jelenti a vallástalan-

ság, mint a vallás szabadságát; inkább, mintsem a nagy múltú nyugati kereszténység nemes örökségének a folytatását.

Európai parlamenti képviselőként vegyes érzésekkel kellett tapasztalnom, hogy az ideológiai alapokon álló **ateista materializmus** – keleti – világából a szekularizálódott, nyugat-európai fogyasztói társadalom **vulgáris materializmusának** a világába csöppetem. 1989 után, egyházi kapcsolataink terén is ugyanennek a valóságnak a sokkoló hatásával kellett szembesülnöm. Ez azonban még nem minden. A kép teljességéhez az, a francia forradalom hagyományaira visszavezethető, liberális vétetésű **keresztényellenesség** is hozzá tartozik, mely intoleráns módon a politikai és a közéletből is messzire száműzné az Egyházat, és valahol a civil szféra és a társadalmi élet periferiájának a határán jelölné ki annak helyét. Ezen a ponton viszont már egymás-

A kiállítás hirdetője

► ra is talál, ami egymáshoz il-
lik, és a keresztényellenesség
nyugati hagyománya, vala-
mint a kelet-európai diktatú-
rák harcos egyházellenessége
anakronisztikus összhangban
találkozik egymással. Európai
parlamentari képviselőként eb-
ben a sajátosan ellentmon-
dásos helyzetben ébredtem
rá annak szükségességére és
tűztem ki hivatásomul, hogy
keresztény hitünk és értéke-
ink szószólójává váljak ebben
a kétszeresen keresztényiet-
len európai uniós légkörben.
Ebből az alapvető előzmény-
ből és felismerésből kiindulva
hirdettem meg a **Keresztény
Európát!** elnevezésű prog-
ramot – és ennek a missziói
tervnek a mentén és részeként
kerül sor 2008 Adventjében
brüsszeli **nemzetközi Biblia-
kiállításunkra**, valamint Ke-
reszténység és Európa című
**európai parlamenti konfe-
renciánkra**. **Honi** egyházi éle-
tünk ökumenikus összetételű,
népes küldöttsége – ebben
az összefüggésben – a nacio-
nál-kommunista diktatúrában
megpróbált keresztény hitünk
ügyében vállal követséget az
Európai Parlamentben. Talán ez
az a többlet, mellyel az elvállás-
talanodott Nyugat-Európának
mi szolgálhatunk. Ez lehet a mi
"gazdag szegénységünk" szelle-
mi-lelki hozzájárulása – appor-
tja – az egyesült Európához. Ezzel
együtt igaz szövetségeseiket ke-
resünk és találunk magunknak
a szekularizáció lélektelenségét
túlélő és a jóléti társadalmak
anyagiasságán felülemelkedni
képes, **nyugati** egyházainkban
és Testvéreinkben – akikkel ösz-
szefogva, ilyenképpen most
már végképp reménykedni és
cselekedni merünk és tudunk
egy lélekben megújuló, **más**
Európáért.

Tőkés László

Zárónyilatkozat

Kereszténység és Európa – Nemzetközi konferencia Európai keretek és helyi távlatok

Brüsszel, Európai Parlament, 2008. december 10.

A magyar keresztény egyházak által meghirdetett **Biblia Éve** (2008) keretében megrendezett európai parlamenti Nemzetközi Biblia-kiállítás, valamint az ehhez kapcsolódó Kereszténység és Európa című ökumenikus konferencia alkalmából Istennek adunk hálát nagy ajándékáért: a világ összes népének nyelvén szóló isteni ígéért, a nagyvilág és Európa közös kincsének számító **Szentírásért**. Az Európai Unióban érvényesülő sokféleség és multikulturalitás szellemében az első **Pünkösöd** csodáját látjuk abban, hogy a Szent Biblia egyetemes üzenetét "mindenki a maga nyelvén hallja szólani" (Csel. 2, 6-11).

Adventi várakozásunk idejében Karácsony ünnepének csodáját készülünk ünnepelni. "Az Ige testté lett, és lakozék mi közöttünk" – mondja az Írás (Jn. 1, 14).

Istennek a Bibliába foglalt szent Igéjére, valamint Jézusnak, "a testté lett Igének" a szavára figyelve – kinyilvánítjuk a következőket:

1. Jézus példázatos tanítása szerint: a bölcs ember **kösziklára** építi az ő házát, hogy azt ne döntsék össze az idő viszontagságai (Mt. 7, 24-27).

Ezzel egybehangzóan az Európai Unióról szóló – **lisszaboni** – **szereződés** preambuluma is annak "szükségességére" mutat rá, hogy "a jövő Európájának kialakításához **szilárd alapokat** teremtsünk".

Meggyőződésünk, hogy az Európai Unió nem lehet csupán egy gazdasági szövetség, hanem ezzel együtt mindannyiunk történelmi, kulturális és vallási értékekben gazdag, közös otthona, melyben a közös vagy éppenséggel egymással szembeállító **gazdasági érdekeken** túlmenően az egymással egyesítő, **közös értékeknek** kell érvényesülniük.

Konrad Adenauer 1952-ben – az Európai Unió születése- ►

Gál Kinga EP-képviselő és Dieter Brandes, a németországi ökumenikus Kutatóközpont igazgatója

Záródhatat

► kor – elhangzott szavai csak ilyenképpen válhatnak valóra, melyek értelmében: “Reménységünk szerint földrészünkön egy új korszak kezdődött el, a békének, az egyetértésnek és egy újfajta jólétnek a korszaka...”

2. Ésaías próféta jóvendőlése arról szól, hogy: “lakozik a pusztában **jogosság**... és lesz az **igazság** műve **békesség**, és az igazság gyümölcse **nyugalom** és **biztonság** mindörökké” (És. 32, 16-17).

Ezzel egybehangzóan, a lisszaboni szerződés az európai országok azon elhatározását mondja ki, hogy: “közös kül- és biztonságpolitikát valósítanak meg, ... Európa és a világ békéjének, biztonságának és fejlődésének előmozdítása érdekében”, és hogy “egy, a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget hozzanak létre”.

A prófétai ige, másfelől az európai szerződés szellemében – az európai **Ökumenikus Charta** szavaival valljuk és vállaljuk, hogy: “az Evangélium segítségével lépünk fel az emberi személy, mint Isten képmása méltóságáért, egyházzakként pedig közösen kívánjuk elősegíteni a népek és

kultúrák közötti megbékélést”. – Ez az elkötelezettségünk különösen időszerű éppen most, A Kultúrák Közötti Párbeszéd Európai Esztendejében.

3. Pál apostoli igéjével valljuk továbbá azt, hogy: “Senki-nek semmivel ne tartozunk, hanem csak azzal, hogy **egymást szeressük**; mert aki szereti felebarátját, az a **törvényt** betöltötte” (Rm. 13, 8). Meggyőződésünk, hogy a béke, a biztonság, az igazság és a jogosság alapértékeinél is fontosabb a **szeretet evangéliumi törvénye**. A lisszaboni szerződés preambuluma “Európa kulturális, vallási és humanista örökségének”, “a népek közötti szolidaritásnak”, “a sokféleségben való egyesülésnek” a fontosságát hangsúlyozza. Ezen túlmenően valljuk, hogy a kölcsönös tiszteletnél és toleranciánál is fontosabb a testvéri szeretet. Éppen ezért, az idén októberben tartott, nagyváradi – romániai – ökumenikus értekezlet javaslatának értelmében **indítványozzuk**, hogy: “a krisztusi szeretet hivatalos formában is váljon az európai oktatás részévé és egyik alapvető értékévé” (idézett az értekezlet zárónyilatkozatából).

4. A Cselekedetek Könyvének tanúsága szerint Troászban – éjszakai látásban – egy makedón férfi jelent meg Pál apostol előtt, és ekképpen szólott hozzá: “**Jer által** Makedóniába, és légy segítségül nekünk” (Csel. 16, 9).

A régi múltra visszanyúló, a II. világháborút követő hidegháborús viszonyok között pedig végletesen elmélyülő **keleti-nyugati megosztottság** mindmáig érezteti hatását Európában. Hitbeli, szellemi téren az ideológiai alapokon nyugvó, keleti **ateista materializmus**, másfelől a nyugati fogyasztói társadalmakat jellemző **vulgáris materializmus** viszont egyként fejti ki romboló hatását Európa mindkét részén.

Meggyőződésünk, hogy a Kelet- és Nyugat-Európa közötti megosztottság visszahúzó örökségét csak olyanképpen tudjuk leküzdeni, hogyha keresztény hitünk és értékeink ökumenikus közösségében – az Európai Unió keretében – a két szembenálló térség **lelki-szellemi egységének** a kialakításán fáradozunk.

Jelképes értelemben ezért kívánjuk ma is, hogy Pál apostol jöjjön át Európába, hogy: nemes európai törekvéseink megvalósításában Isten Igéje és Anyaszentegyháza “legyen segítségül nekünk”.

Az Ökumenikus Charta szavaival szólva, Egyházaink “minden ember előtt bizonyoságot kívánnak tenni a szeretetről és a reménységről, mégpedig úgy, hogy közösen hallgattunk Istennek a Szentírásban hangzó Igéjére, és elköteleztük magunkat közös hitünk megvallására és az együttes cselekvésre”.

A Konferencia előadói és résztvevői

Kereszténység és Európa

Nemzetközi ökumenikus konferencia, 2008. október 17–18.

Tőkés László püspök, EP-képviselő a keresztény gyökerekhez való visszatérés szellemében hirdette meg a **Keresztény Európát!**-programot, amelynek korábbi állomásához, az áprilisban Temesváron rendezett ökumenikus kerekasztal-beszélgetéshez kapcsolódva a következő lépését jelentette a nagyváradi központi EP-iroda által szervezett **Kereszténység és Európa** című konferencia. A nemzetközi értekezlet hangsúlyos témái: a keresztény értékek az európai köztudatban, a gazdasági életben és a felső szintű politikai döntéshozatalban való újbóli megszilárdítása és képviselése, az egyházak ez irányú együttműködési lehetőségeinek a keresése. A Lorántffy Zsuzsanna Református Egyházi Központban a konferencia résztvevői emellett az egyházak romániai együttműködési lehetőségeiről tanácskoztak, a **Charta Oecumenica** jövőbeni aláírásának a szükségességéről és – remélt – jótékony hatásairól. A konferencia nyitónapján a „keresztény Európa” és a Charta Oecumenica kérdésének határainkon túli, illetve a kereszténységhez való viszonyulás Európai Parlament-i helyzetével ismerkedhettek meg a résztvevők. **Tőkés László**, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület püspöke, európai parlamenti képviselő kiemelte, hogy egy frakcióközi keresztény csoport egyrészt méltó európai parlamenti képviselője lehetne kontinensünk keresztény értékeinek és polgárainak, másrészt pedig érdemi fórumává válhatna közös keresztény erőfeszítéseink és célkitűzéseink legfelsőbb szintű megtárgyalásának.

Dr. Bóna Zoltán, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának főtájtára magyarországi összefüggésben tárgyalt a Charta Oecumenica egyházvezetői szintű aláírása és a gyülekezeti

életbe való beiktatása közötti szakadékról, a gyakorlatba ültetés nehézségeiről. **Nicodim Bulzesc** román EP-képviselő a kereszténység civilizációt teremtő és civilizációt formáló erejéről tartott előadást. A baptista EP-képviselő az Európai Néppárt (EPP-ED) tagjaként teljes körű támogatásáról biztosította Tőkés Lászlónak a keresztény integroup létrehozását célzó kezdeményezését. **Dr. Dieter Brandes** németországi evangélikus lelkész, a *Healing of Memories in Romania* program felelős koordinátora a romániai egyházi együttműködésnek a történelemben gyökerező nehézségeiről, ezek feldolgozásának fontosságáról tartott előadást.

A konferencia második napjára Szlovákiai Református Keresztény Egyház képviselői, az akadályoztatott **dr. Erdélyi Géza** püspök küldöttei, **Újlaki Ferenc** és **Porubán Ferenc** szombaton számoltak be szlovákiai ökumenikus tapasztalataikról. **Tempfli József** római katolikus megyéspüspök előadásában konkrét módon szemléltette a konferencia kérdésének aktualitását, és pedig Törökország EU-tagságának problematikája mentén. A Nagyváradi Román Ortodox Püspökség részéről **dr. Ioan Codorean** kulturális tanácsos (Sofronie Drinsec üdvözetét átadva) tartott előadást az egyházak szerepéről Európa spirituális identitásának kialakításában. Előadásának egyik figyelemreméltó eszmefuttatása a „laicisztikus Európa” fogalmának abszurditásával foglalkozott. A Balázsfalvi Görög Katolikus Érsekség tanácsosa, **Nicolae Anuşca** a vallásszabadságot szabályozó európai irányelvekről és azok romániai alkalmazásáról szólt. Ebben a vonatkozásban kiemelten kezelte az egyházi ingatlanok visszaszolgáltatásának a felgyorsítását, amely nélkül nem beszélhetünk valódi vallás-

szabadságról. Előadásának egy másik figyelemre méltó következtetésében azt szögezte le, hogy a vallásszabadság romániai helyzetében lényeges előrelépést jelentene az egyház és állam közötti kapcsolatok teljes transzparenciája, főleg az állami támogatások terén.

Mátyás Attila, a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház kolozsvári egyházmegyéjének alesperese az egyház társadalmi szerepéről szólva a gyakorlati szolgálat felől tekintett a keresztény értékhozás kérdésére, különös hangsúlyt fektetve a felekezeti oktatás szerepére a társadalomban. A gyakorlati vonalon továbbhaladva **Vincze Judit**, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület diakóniai és missziói előadótanácsosa az egyházi diakónia szerepét emelte ki. Előadásában röviden kitért a nők ökumenében betöltött sajátos szerepére, rámutatva ezzel az egyházi/közéleti kelet-európai gondolkodás egyik nagyhiányosságára. Az előadások rendjén utolsóként került sor **Csúry István**nak, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület helyettes püspökének az előadására, amely az egyházak tanítása felől közelítette meg a Charta Oecumenica lehetőségének a kérdését. Előadásában érintőlegesen kiemelte az egyházi tanítás azon elemeit, amelyek egyszerre szimbolizálják az egyházak közötti egységet és különbözőséget.

A tanácskozás végén született közös ajánlásokat magába foglaló dokumentum-tervezet képezi a mostani konferencia ikerrendezvényének a kiindulópontját. Erre a második konferenciára, ugyancsak „Kereszténység és Európa” elnevezéssel, 2008. december 9-én kerül sor, Brüsszelben.

A Gyulafehérvári Római Katolikus Főegyházmegye Milleniumáról

Az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács 2008. november 15-i, kolozsvári plenáris ülésén határozati úton kérte fel **Tőkés László** európai parlamenti képviselőt, hogy „a Gyulafehérvári Római Katolikus Érsekiség vezetőivel való egyeztetés nyomán” az Európai Parlamentben kezdeményezze a **Gyulafehérvár** székhelyű **Erdélyi Főegyházmegye** megalakulásának **milleniumáról** való hivatalos megemlékezést.

Az EMNT határozatának indítványozója az Erdélyi Magyar Kezdeményezés keresztény-nemzeti RMDSZ-platform volt.

A Gyulafehérvári Érseki Hivatallal való előzetes egyeztetés nyomán Tőkés László az Európai Parlament 2008. december 3-i plenáris ülésén elmondott **felszólalásában** ő maga emlékeztetett a jeles évfordulóra, és tett javaslatot a nemzetközi viszonylatban is jelentős történelmi esemény európai megörökítésére nézve.

A millenniumi évforduló nem csupán a Római Katolikus Egyház, hanem az egész erdélyi magyarság és a történelmi testvéregyházak számára is fontos üzenetet hordoz.

Ezt szem előtt tartva, üdvös volna, hogyha erdélyi egyházaink közös gyökereikre és múltjukra való tekintettel és az erdélyi tolerancia szellemében együtt ünnepelnék a 2008 szeptemberétől 2009 szeptemberéig tartó Millenniumi Emlékévet.

Tőkés László brüsszeli felszólalását mellékelve közöljük.

Felszólalás

a Gyulafehérvári Római Katolikus Főegyházmegye Millenniuma alkalmából

Szent István első magyar királyunk, ezer évvel ezelőtt, az Úr születésének 1009. esztendejében, az akkor létrejövő tíz püspökség között alapította meg a Gyulafehérvár székhelyű **Erdélyi Püspökséget**. Ez a nagy horderejű egyháztörténelmi esemény a keresztény hitre tért **Magyarországnak** a – korabeli – **Európához** való csatlakozását jelképezi.

A XVI–XVII. században **Gyulafehérvár** az önálló Erdélyi Fejedelemség fővárosa volt, s mint ilyen, az európai jelentőségű **erdélyi tolerancia** szellemét idézi fel, annak köszönhetően, hogy 1568-ban az Erdélyi Országgyűlés – világviszonylatban is páratlan módon – foglalta törvénybe a **vallásszabadságot**.

1918-ban, a **gyulafehérvári román nemzeti** gyűlés határozatban mondta ki az utóbb Romániához csatolt Erdély magyarságának és többi nemzeti közösségének a **kollektív önrendelkezéshez** való jogát. Európa előtt Románia ma is adós ennek a határozatnak a végrehajtásával.

Gyulafehérvár sokrétű történelmi üzenetének szellemében javasolom, hogy Főegyházmegyéje Millenniumi Emlékévének **2009. szeptember 29-i zárónapját** az Európai Unió iktassa be jövő évi nemzetközi eseménynaptárába (1). Ezzel együtt, ezúton is kezdeményezem az ősi gyulafehérvári székesegyháznak és az érseki palotának a **kulturális világörökség** részévé való nyilvánítását (2).

Brüsszel, 2008. december 3.

Tőkés László
EP-képviselő

Magyar nyelvű Bibliák

Az egyházak szerepe a közéletben: törvényi keretek és lehetőségek

Az Európai Egyházak Konferenciájának Egyház és Társadalom Bizottsága 2008. november 18-20-án Brüsszelben tartott értekezletet, *Az egyházak szerepe a közéletben: törvényi keretek és lehetőségek* címmel. Az európai egyházak mintegy negyven küldötte vett részt a tanácskozáson. A Királyhágómelléki Református Egyházkerületet **Antal János** külügyi előadótanácsos képviselte.

A küldöttek négy munkacsoport keretében összegezték tapasztalataikat, a következők szerint: egyházak és a civil szféra (I), egyházak és autonómia (II), egyházak és közpénzek (III), illetve többségi és kisebbségi egyházak viszonya (IV).

Az **egyházak és autonómia** munkacsoport tagjaként Antal János az elhíresült gencsi ügygel szemléltette a Királyhágómelléki Református Egyházkerület – alkotmány által szavatolt – autonómiáján esett sorozatos sérelmeket napjaink Romániájában. Európai testvéregházaink képviselőit különösen megdöbbentették a fegyveres karhatalom és az anti-terrorista kommandók gencsi bevetéseiről készült fényképfelvételek. A konferencia munkálatai tájékoztató és vitaindító jellegű plénumelőadások keretében folytatódtak, a következő „műfajokban” és témakörökben:

szociológiai felmérések eredményei, az Európai Unió diszkriminációellenes törvénykezése, a transzparens egyház és politikum közötti párbeszéd szükségessége, a többségi és kisebbségi egyházak törvény előtti esélyegyenlősége.

Országok nélküli nemzetek Bibliái

Alexandru Gherasim bukaresti román ortodox teológiai professzor előadása is napirenden szerepelt, *Vallásszabadság és integráció* címmel. Az ígéretes téma ellenére a dolgozat lényegében a román állam vallásszabadságot és egyenlőséget hirdető alkotmányi és törvényi kereteinek ismertetésében merült ki.

A hozzászólások rendjén Antal János előadótanácsos rámutatott, hogy a kelet-közép-európai – különösképpen

pedig a romániai – gyakorlatban a törvényi szabályozásnak és az egyházi valóságnak alig van köze egymáshoz. A mindenkor román államhatalom által favorizált Ortodox Egyház 1989 óta, hathatós állami támogatással több mint 2.000 templomot tudott Erdély többnyire magyarul beszélő vidékein felépíteni. Ezzel szemben az erdélyi magyar egyházak még mindig nem vehették birtokba a kommunizmus idején elkobzott ingatlanok többségét, sőt műemléktemplomaik kijavítására is alig-alig jutott állami támogatás.

A konklúziók rendjén **Tőkés László** püspök, európai parlamenti képviselő *Keresztény Európát!* című egyéni programjának főbb motívumait ismertette az előadótanácsos, amely éppen az egyházak felelős közéleti szerepvállalását gátló nyugat-európai szekularizáció, másfelől pedig a kelet-európai kommunista ateizmus romboló hatásainak ellensúlyozására született. A Keresztény Európát! program keretében hamarosan sorra kerülő, európai parlamenti Biblia-kiállításról szólva Antal János arra emlékeztette a jelenlévőket, hogy Tőkés László személyében a keresztény egyházaknak közvetlen képviselőjük van az Európai Parlamentben. 2008. november 20.

A KREK Külügyi és Ökumenikus Osztálya

A keresztény értékek védelmében

2008 szeptemberében **Tőkés László** európai parlamenti képviselő csatlakozott **Urszula Krupa** és **Witold Tomczak** lengyel EP-képviselők **Hans-Gert Pöttering** EP-elnökhöz intézett azon indítványához, amelyben egy emléktábla elhelyezését kezdeményezték az Európai Parlamentben, II. János Pál pápa tiszteletére, ekként állítva emléket a Szentatya Európa kettészakítottságának megszüntetésében és az európai egység kialakításban játszott kiemelkedő szerepének.

Szeptember végén képviselők újabb keresztény vonatkozású ügyben szállt síkra lengyel képviselőtársaival, amikor is a hozzájuk csatlakozó képviselőkkel közös levelet intéztek **India** európai uniós nagykövetéhez, az országában zajló véres **keresztényüldözések beszüntetésére**, az emberi jogok tiszteletben tartására szólítva.

Ugyancsak a legalapvetőbb keresztény és európai érték, a szolidaritás szellemében adta támogatását Tőkés László ahhoz a közös akcióhoz, melyet **Johannes Blokland**, **Bastian Belder** és **Kathy Sinnott** EP-képviselők az Unió 2007–2013 közötti költségvetésének a kohéziós alapra vonatkozó módosítását kérik. Az aláírók a gyermekgondozási segély, különösképpen a kisebbségekhez tartozó és az elhagyott gyerekeknek járó segélyek megemelését szorgalmazzák.

Mindezek újbóli bizonyosságul szolgálnak arra nézve, hogy az országunkénti kezdeményezések mellett fontos az európai parlamenti képviselők összefogása, sőt az összes európai parlamenti képviselő egyként léphet fel az egyenlőség, az emberi jogok és a keresztény szellemiség védelmében. Tőkés László épp e három alapérték európai képviseletét vállalta fel, a nemzeti kisebbségek védelme és a kommunista múlttal való szembenézés sürgetése mellett.

Keresztény Európát! nevű önálló képviselői programja értelmében Tőkés László továbbra is elkötelezett támogatója a keresztényellenes megnyilvánulások visszaszorításának. A keresztény értékrend európai hagyatékának megőrzése mellett e

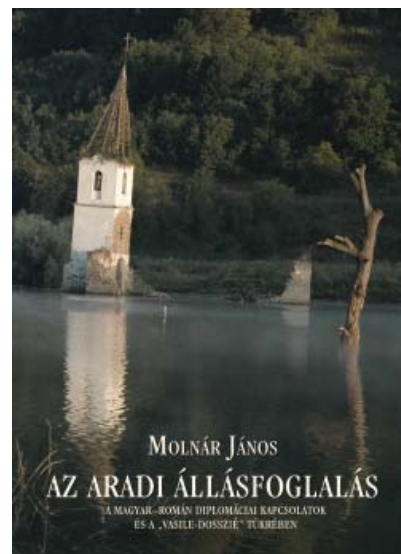
program a keresztény identitás széles értelemben vett érvényesítésére is kedvező keretet teremt.

Ennek szellemében vett részt európai parlamenti képviselőnk október 14-én a **II. János Pál pápa** megválasztásának 30. és európai parlamenti látogatásának 20. évfordulója alkalmából rendezett **Közös európai szellemiség** című kiállítás megnyitóján, és ezen alkalomból rendezett konferencián. Áldott alkalomnak számított az esemény, hiszen a keresztény értékrend tisztelete országhatárokon felülemelkedve ismételten egybegyűjtötte a különböző európai országok személyiségeit és EP-képviselőit. Az Európai Néppárt és a Nemzetek Európai Uniója védnöksége alatt álló rendezvényt megtisztelte jelenlétével Lengyelország prímása, **Jozef Glemp** bíboros, és **Tadeusz Pieronek** püspök, a krakkói Teológiai Pápai Akadémia rektora is. **Rocco Buttiglione** olasz keresztény-demokrata politikus előadásában úgy fogalmazott, hogy a rendezvény sikeresen mutatta be II. János Pál párbeszédközpontú szolgálatát, mellyel hidakat teremtett népek és kultúrák között. Az emlékkiállítást **Hans-Gert Pöttering**, az Európai Parlament elnöke nyitotta meg, II. János Pál pápa európai jószolgálati útjait méltatva.

Mindezen törekvésekkel szöges ellentétben, az Európai Parlamentben nem ritkán komoly ellenállás tapasztalható a keresztény értékekkel szemben. Egyesek sajnos egyértelmű **tiszteletlenséggel** fogadják képviselőtársaiknak a keresztény szellemiség megerősítésére irányuló igyekezetét. Ez alkalommal is döbbenettel kellett tudomásul vennünk egy szocialista EP-képviselő János Pál pápa emléke ellen irányuló, szentség- és kegyeletsértő támadását.

Említésre méltó, hogy néhány hónappal ezelőtt Tőkés László püspök az Európai Parlament plenáris ülésén volt kénytelen állást foglalni **XVI. Benedek** pápa mellett, akit akkor éppen a család védelmében való kiállása miatt ért nemtelen támadás.

Brüsszel, 2008. október 16.

„Annak idején, a múlt század nyolcvanas éveiben az Arad központú Temesvári Református Egyházmegye lelkészeinek memoranduma az egyetlen helyi, szervezett, nyilvános és testületi fellépés volt a nemzetközi felháborodást kiváltó romániai, ún. területrendezési és -szisztematizálási tervvel kapcsolatban. Joggal lehetne büszke rá mind a romániai református egyház, mind az erdélyi magyarság. A felhívást megszavazó lelkészek, egy közösség vezetőiként, igaz, nem túl nagy egyházmegye magyar reformátusait képviselve hozták meg bátor döntésüket. Ennek ellenére (vagy épp ezért is?), a közelmúltról alkotott történeti képből szinte teljesen hiányzik mind Magyarországon, mind Romániában. Hogy a dolgok mikor kerülnek helyükre, mikor sikerül leszámolni a történelmi-politikai torzulásokkal és torzításokkal, azt ma még csak találgatni lehet. De annyi bizonyos, sokat tehetne ezért a kortárs történetírás.”

Molnár János: **Az Aradi Állásfoglalás**. Partium Kiadó, Nagyvárad, 2008.

A vallási fanatizmus áldozatai védelmében

Az **ENSZ Gyermekalapjának** (UNICEF) híradása nyomán a közvélemény megdöbbenéssel szerzett tudomást arról, hogy az iszlám lázadók kezében lévő, dél-szomáliai Kismayo városban egy 13 éves kislányt ástak a földbe és köveztek halálra amiatt, hogy – az elvadult háborús viszonyok között – három férfi megerőszakolta. A helyi milícia iszlám bírósága ekképpen büntette az áldozatot, miközben az erőszak elkövetőinek még csak a haja szála sem görbült.

Történetesen szintén az iszlám követőihez, az **iraki síitákhoz** kapcsolódik a **Moszulban** és környékén élő, ősi keresztény közösség kegyetlen üldözése. A **Le Monde** híradása szerint október hónap folyamán mintegy 2400 családot, összesen több mint tízezer embert űztek el szülőföldjükről, és az erőszakos cselekményeknek tizenöten estek áldozatul. A központilag irányított erőszakhoz feltehetőleg az **Al Qaida** terrrorszervezetnek is köze van. Az üldözöttek vallási vezetői az iraki kormány beavatkozását kérték, mivel a helyi rendőrséget szintén a síiták irányítják. Október végén a Vatikán is felemelte a szavát a megfélemlített iraki őskeresztények védelmében.

Tőkés László európai parlamenti képviselő az isteni irgalom és a krisztusi szeretet, az európai tolerancia és a keresztény szolidaritás szellemében szólalt fel az Európai Parlament plenáris ülésén az áldozatok és az üldözöttek védelmében, a vallási fanatizmus és idegengyűlölet ellen – az **Európai Közösség** állásfoglalását és cselekvő fellépését sürgetve a felvetett esetekben.

Felszólalás a vallási fanatizmus áldozatai és üldözöttei védelmében

„Irgalmasságot akarok és nem áldozatot” – visszhangzik a lelkünkben Jézus szava (Mt. 9,13), amikor a világban elharapózott sok **erőszakossággal** és **kegyetlenséggel** találkozunk. A terror és az erőszak még fájdalmasabb, hogyha azt a fundamentalista vallásosság vagy a vallási kizárólagosság jegyében követik el – hiszen Isten szeretete kizárja a kegyetlen erőszakot és az idegengyűlöletet.

Eppen ezért tiltakoznunk kell annak a **dél-szomáliai**, tizenhárom éves gyermeklánynak a brutális kivégzése ellen, akit minekután három férfi megerőszakolt, a lázadók **iszlám bíróságának** az ítélete alapján megköveztek – miközben a bestiális erőszaktevőket futni hagyták.

És tiltakoznunk kell az **iraki** kisebbségi keresztények üldözése ellen, akiknek ezreit űzték el lakóhelyükről – Moszulból és vidékéről – a **militáns síiták**, és tartják félelemben és gyilkolják őket.

Európai kereszténységünk, a vallási tolerancia és az ökumenikus testvériség szellemében az **Európai Közösségnek** fel kell emelnie szavát és cselekednie kell a vallási erőszak áldozatainak és üldözötteinek a védelmében!

Levél Hans-Gert Pötteringhez

Tisztelt Elnök úr!

A magyarok római katolikus, református és evangélikus egyházak a 2008. esztendő a Biblia Évének nyilvánították. A Partiumi Régió, melyben püspökként szolgálok, a „Biblia földjének” tekinthető, hiszen azon túlmenően, hogy az első teljes magyar nyelvű Biblia-fordítás, amelyet mind a mai napig használ Egyházunk, 1590-ben a mi térségünkben született – ráadásul szintén régióinkhoz kapcsolódik még három másik korai Biblia-kiadás (1541, 1661, 1685), melyek kivételes művelődéstörténeti jelentőséggel bírnak. Mi büszkén őrizzük ezen könyvritkaságok eredeti példányaikat, és ezúton ajánljuk fel és javasoljuk idejüknél bemutatásukat az Európai Parlamentben, egy nemzetközi Biblia-kiállítás keretében.

Ennek kapcsán hadd emlékeztessem Önt arra, hogy az 1568-as Tordai Országgyűlés révén, melyen a kort megelőzve, kikiáltották a vallásszabadságot és törvénybe iktatták a vallási toleranciát, Erdély élenjáró szerepet vállalt az állam és az egyház viszonyának mértékadó rendezésében.

A javasolt kiállítás áldott alkalmat kínál arra, hogy bemutassuk nem csupán saját – magyar – örökségünket, hanem az Unió tagországai is kiállítsák legkiemelkedőbb Biblia-fordításaikat és kiadásaikat. Ez a közös Biblia-ünnep – most, a Kultúrák Közötti Párbeszéd Európai Esztendejében – minden bizonnyal nagy mértékben elősegítené a különböző vallások és kultúrák egymáshoz való közeledését, és tovább építené Európa sokszínű egységét.

Másodsorban szintén indítványozom egy konferencia megrendezését az Európai Parlamentben: Kereszténység és Európa címen, az európai keresztény egyházak képviselőinek részvételével. Meggyőződésem, hogy egy ilyen párbeszéd közös európai önazonosságunk keresésében útmutató volna, keresztény gyökereinknek és értékeinknek pedig a megerősödésére szolgálna. Végül, de nem utolsó sorban, európai identitásunk keresztény dimenzióiban gondolkodva, engedje meg, hogy ezúton szorgalmazzam XVI. Benedek pápa Európai Parlamentbe való meghívását, ennek az esztendőnek az Adventjében. Az erdélyi vallási együttélés, valamint országunk egyházainak ökumenikus jókapcsolatai szellemében rendkívül fontosnak tartom az egyesülő Európa keresztény hitünk általi építését.

Annak reményében, hogy javaslataim elnyerik az Elnök úr tetszését és támogatását, tisztelettel küldöm jókívánságaimat.

Brüsszel, 2008. január 28.

Tőkés László
EP-képviselő

Tibeti autonómiát, erőszakmentesen – A Dalai Láma az Európai Parlamentben

A Dalai Láma és Hans-Gert Pöttering

Autonómiát szeretnénk Tibetben, nem teljes függetlenséget, és lemondunk az erőszakos megoldásról - mondta a dalai láma az Európai Parlament ünnepélyes brüsszeli plenáris ülésén csütörtökön a kultúrák közötti párbeszéd éve alkalmából. A láma beszélt az emberi értékek fontosságáról és a vallások békés együttéléséről is.

Az Európai Parlament elnöke, Hans-Gert Pöttering köszöntötte a dalai lámát, és elmondta, a zsidó, az iszlám és a keresztény vallás képviselőit követően most a buddhizmus jeles képviselője is tiszteletét teszi a parlamentben. Pöttering a mumbai és a márciusi tibeti események kapcsán arról szólt, milyen fontos a békéért és megbékélésért küzdő vallási vezetők fellépése a világban. Csakúgy, mint az Európai Parlamenté - folytatta az elnök, - amely kész arra, hogy a világon mindenütt, így Tibetben is fellépjen az emberek jogaiért és méltóságáért. „Kínával való kapcsolatainkban kötelességünk, hogy őszintén és nyíltan a demokrácia, a jogállamiság, az

emberi jogok és a vélemény-szabadság értékei mellett foglalkozunk állást” - fogalmazott az EP-elnök.

Emberi értékek és vallások közötti béke

A dalai láma felszólalásában beszélt két legfontosabb elkötelezettségéről: az emberi értékek hangsúlyozásáról, valamint a vallások közötti egyetértés és béke elősegítéséről. „Az emberi értékek azok, amelyek boldoggá teszik az egyén, a család és a közösség életét” - mondta -, „a mai időkben viszont úgy tűnik, nem szentelünk elegendő figyelmet ezeknek a belső értékeknek”. Ehelyett túl sok hangsúlyt fektet a társadalom a materiális javakra és a stressz, a gyanakvás, a törtetés és a kapzsiság a jellemző - tette hozzá.

A láma fontos értéknek emelte ki a melegszívűséget, amely véleménye szerint főleg a nők erénye. Szavai szerint örömmel töltötte el, hogy az Európai Parlament soraiban sok női képviselő található.

A politikában és a demokráciában a pluralitás szükségességéről beszélünk, a hit és a vallás kérdésében azonban

mégsem akarjuk a különbözőséget elfogadni - folytatta beszédében a láma. „Pedig különböző elveik és filozófiájuk ellenére minden vallás ugyanazt az üzenetet közvetíti: a szeretet, a megbocsátás, a tolerancia, a megelégedés és az önfegyelem üzenetét” - fogalmazott.

Tibet: békés autonómiát szeretnénk, nem teljes függetlenséget

A dalai láma beszéde második részét Tibet kérdésének és jövőjének szentelte. Elmondta, a tibetiek célja a Kínán belüli békés autonómia, a gazdasági élet modernizálása, az emberek alapvető jogainak biztosítása, és nem a kínai hatóságok által feltételezett elszakadás. „Teljes mértékben lemondunk az erőszakra és nem akarunk teljes függetlenséget” - fogalmazott.

A láma szerint az általa választott erőszakmentes út Kína számára is a legkedvezőbb lenne, hiszen „az általános harmónia és egység csak a kölcsönös bizalmon és tiszteleten keresztül érhető el”.

A buddhista vezető arra kérte az Európai Uniót, továbbra is maradjon aktív Tibet ügyének támogatásában. Az Európai Parlamentnek, különösen a parlament Tibet-csoportjának megköszönte az eddigi támogatást, és bejelentette, csatlakozik az EP-képviselők által a tibetiekkel vállalt szolidaritás kifejezéséért tartott böjthöz.

2008. december 14.

Kép és szöveg:
www.euparl.europa.eu

Tőkés László találkozója a Dalai Lámával

A **Dalai Láma** – polgári nevén: **Tenzin Gyatso** –, Tibet indiai száműzetésben élő vallási és politikai vezetője 2008. december 3–4. napjain látogatást tesz Brüsszelben, az Európai Parlamentben.

Rendkívüli érdeklődés által kísért látogatásának első napján – egyebek mellett – szűk körű találkozón vett részt az EP **Tibeti Frakcióközi Bizottsá-**

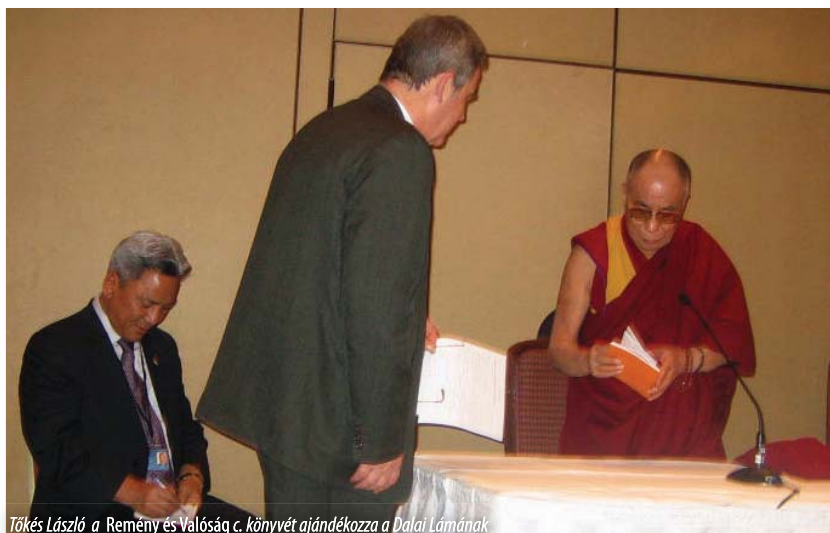
fokozta az elnyomást és a terror uralmát országában. Az ilyenképpen kialakult, jelenlegi helyzet szinte reménytelen – mondotta a vallási vezető, aki ugyanakkor őszinte köszönetét fejezte ki támogatóinak, köztük is kiemelt módon az Európai Parlamentnek, illetve a fogadására egybegyülekezett EP-tibeti bizottság tagjainak.

mányát. A képviseleti testület továbbá „száz százalékosan egyetértett az erőszakmentesség elvét illetően” a folytatódó küzdelemben.

A világszerte rendkívül népszerű Dalai Lámát az egybegyűltekek nevében **Thomas Mann** EP-képviselő, az európai tibeti bizottság elnöke üdvözölte. Tájékoztatta a vendégeket arról, hogy december 3-án és 4-én az Európai Parlament mintegy négyszáz képviselője és munkatársa rendkívüli böjttel és imádsággal, valamint fehér sál jelképes viselésével juttatja kifejezésre a tibeti nép iránti elkötelezett támogatását.

Hozzászólásában **Astrid Lulling** luxemburgi EP-képviselő asszony az európai országok és az uniós intézmények „gyengeségét és gyávaságát” bírálta Tibet ügyében, példának okáért a pekingi nyári olimpia összefüggésében. Ugyanakkor egy tibeti EU-képviselő felállítását javasolta – támogatásképpen.

Tőkés László európai képviselő erdélyi egyházi emberként és az erdélyi magyarság képviselőjeként üdvözölte a Dalai Lámát. „**Erdélyből** jövök, arról a földről, ahol Kőrösi Csoma Sándor, a tibeti tudományosság megalapítója, az első tibeti-angol szótár megalkotója született. Szülőföldjéről, **Székelyföldről**, Románia „»Tibetjéből« érkezem, amely éppen úgy területi autonómiájáért küzd, miként Őszentséged országa” – mondotta. A püspök, a jelen lévő dél-tiroli,

Tőkés László a Remény és Valóság c. könyvét ajándékozta a Dalai Lámának

gának szervezésében. A meghitt hangulatú megbeszélésre elkísérte őt **Samdong Rinpoche** professor, az emigráns tibeti kormány vezetője.

A Dalai Láma megnyitó tájékoztató beszédében beszámolt a márciusi zavargások véres elfojtását, valamint az idejében pekingi nyári olimpiát követően kialakult tibeti helyzetről.

Mélységes csalódottságának adott hangot amiatt, hogy az olimpiát megelőző és az azt követő kétoldalú tárgyalások nyolcfordulós sorozata eredménytelenül végződött, és ezzel együtt **Kína** tovább

Samdung Rinpoche az emigrációban élő tibetiek 2008. november 17-én tartott, dharamszalai tanácskozásáról nyújtott tájékoztatást, melyen a világ 19 országából összesen 560 küldött vett részt. A bámulatos összetartásról, kitartásról és önszervező erőről bizonyosságot tevő tibeti „parlament” „a száműzött ország” függetlenségének alternatívájával szemben, továbbra is **a tibeti területi autonómia** kivívása mellett foglalt állást, és ennek képviselőjére – további – teljes felhatalmazásáról biztosította a Dalai Lámát, valamint saját – választott – emigráns kor-

▶ illetve olaszországi EP-képviselők támogatói szerepét is méltatva, **Dél-Tirol** modellértékű autonómiáját állította a tibetivel párhuzamba. Bevezetésképpen európai képviselőnk erdélyi magyarságunk szolidaritásáról biztosította a Dalai Lámát, és *Remény és Valóság* című könyvének angol nyelvű kiadását, valamint egy **erdélyi látogatásra szóló meghívást** is tartalmazó levelét nyújtotta át neki.

Zárószavaiban a tibeti emigráns kormány vezetője a Dalai Láma vezetésével folytatott szabadságküzdelem időszerű célkitűzéseit foglalta össze. Miként előbb a láma is, Samdong Rinpoche kiemelten szólt a tibeti ügy **nemzetközi támogatóiról**, akiknek részvételével jövőre egy világgyűlést terveznek, Európában.

Holnap délben a Dalai Láma az Európai Parlament plénümán fog beszédet mondani.

Alább Tőkés László levelét olvashatják:

Öszentsége, a Dalai Láma kezébe

Öméltósága!

Szoros figyelemmel követtem az idén az Ön arra irányuló erőfeszítéseit, hogy párbeszédet folytasson Kínával, a tibeti nép autonómiájának megszerzése érdekében. Aggodalommal látom, hogy a kínai hatóságok figyelmen kívül hagyják a tibetiek szabadságvágyát, és továbbra is elnyomják az Ön népét. A márciusi lhasai és más városokbeli brutális események nyomán abban a reményben

kerestem meg Önt – megelőző – együttérző levelemmel, hogy a 2008-as Olimpiai Játékok házigazdájára nehezedő nemzetközi nyomás történelmi esélyt nyújt Kínának Tibettel kapcsolatos politikájának megváltoztatására, és arra, hogy az Ön népének alapvető jogait szavatolja.

Nagy hatással volt reám az Európai Néppárt lengyel küldöttsége szervezésében júliusban rendezett fotókiállítás, mely a „TIBET: utazás az olimpiai úton, és a tovább vezető út” címet viselte. Anna Posluszna fényképész feltárta előttünk az ősi Tibet elbűvölő szépségeit és napjaink Tibetjének megrázó tragédiáját. Ott helyben eldöntöttem, hogy a kiállítást szülőházamba, Erdélybe is meghívom.

Talán Ön is tudja, hogy Erdély Románia „Tibetje”. Az erdélyi magyarok, Kőrösi Csoma Sándornak, a tibetológia megalapítójának, a legelső tibeti-angol szótár megalkotójának a népe saját tapasztalatából igen jól tudja, hogy mit ért Ön „kulturális népiertáson” és „demográfiai agresszió”. Ennek

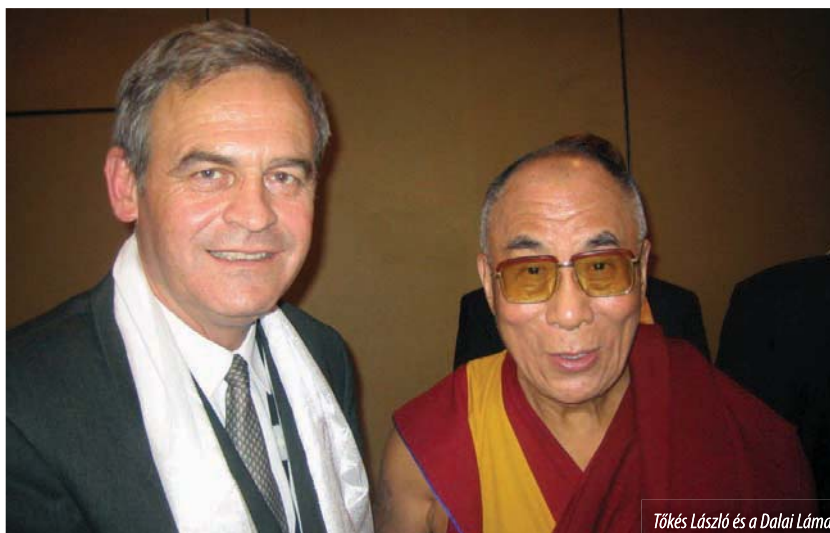
ellenére, megadatott nekünk az áldás, hogy megtapasztaljuk a békés ellenállás erejét és hatalmát, 1989-ben, amikor az én kicsiny temesvári keresztény gyülekezetem hitbéli bátorsága a romániai kommunistaellenes forradalom kirobbanásához vezetett.

Kértem felvételemet az Európai Parlament Tibet Intergroup frakcióközi csoportjába azért, hogy népének ügyét közvetlenül is támogathassam.

Szeretném megragadni az alkalmat, hogy meghívjam Önt Erdélybe. A Tibetről szóló, tervbe vett fotókiállítás megnyitójára kiváló lehetőséget nyújtana arra, hogy Önt lakóhelyemen, Nagyváradon üdvözölhessük. Ugyanakkor örömmel mutatnám meg Önnek az erdélyi Csomaköröst, azt a kis falut, ahol 225 esztendeje Kőrösi Csoma Sándor meglátta a napvilágot, valamint egykori, nagy múltú iskoláját, a nagyenyedi kollégiumot.

Tisztelettel:

Tőkés László püspök,
EP-képviselő

Tőkés László és a Dalai Láma

„... a szabadság mindennél fontosabb..”

2008. december 17-én délelőtt, az Európai Parlament ünnepélyes ülése keretében adták át jelképesen a Szaharov-Díjat **Hu Csia** kínai emberi jogi harcosnak. Azért „csak” jelképesen, mivel maga a kitüntetett nem lehetett jelen, mivel éppen egy pekingi börtönben sánylődik.

Az alkalomnak különleges fontosságot kölcsönzött az a körülmény is, hogy maga a **Szaharov-Díj** éppen most érkezett el a 20. évfordulójára. Az évfordulói rendezvényre a Díj eddigi kitüntetettjei is meghívást nyertek, akiket nagy lelkesedéssel ünnepelt a Parlament. Többen közülük éppen hatalmi akadályoztatásuk miatt nem jöhettek el. Szolidaritásuk kifejezésekképpen az európai képviselők őket is hangos ünneplésben részesítették.

Hans-Gert Pöttering EP-elnök meghatódott méltatása nyomán a jelenlévők megrendüléssel hallgatták végig és tekintették meg a fogságban lévő **Hu Csia feleségének** – titkos úton eljuttatott – videóüzenetét. A kínai helyzetről szólva, a törékeny asszony arról is beszámolt, hogy súlyo-

san beteg férje életveszélyben van, egy esztendő kisgyermekük pedig még jóformán nem is látta az apját. Férje azon vallomását is idézte, hogy „az emberi jogokért – úgy érzi – még mindig nem tett eleget”. Hu Csia azt reméli és akarja, hogy: „ő legyen az utolsó fogoly **Kínában**, akit a lelkiismereti szabadság elnyomása miatt vetettek börtönbe”.

A díjátadó ünnepély díszvendégeként jelen lévő **Elena Bonner** – a Béke Nobel Díjas Andrej Szaharov özvegye és harcostársa – mintegy a Díj névadójának politikai hitvallását idézte, amikor annak a közös meggyőződésüknek adott hangot, hogy: „egy politikai döntés soha sem lehet helyes, amennyiben nem erkölcsös”. „Az emberi jogok terén nem tehetünk engedményeket, hiszen ezeken alapul az európai civilizáció” – mondta Bonner asszony.

Említésre méltó, hogy a Szaharov-Díjnak nem Hu Csia az egyetlen kínai kitüntetettje. 1996-ban **Vej Csing-seng** részesült ebben az elismerésben, akit „a kínai demokrácia atyjának” szokás nevezni. A reá irányuló európai közfigye-

lemnek jelentős része volt abban, hogy a jeles kommunizmus-ellenes harcost 1997-ben a börtönből szabadon bocsátották, majd az Egyesült Államokba engedték távozni.

Nem sokkal az európai parlamenti esemény után, a főépület közvetlen közelében került sor a különféle nem-kormányzati szervezetek (NGO) által megszervezett tüntetésre – **„Fórum a Szabadságért és az Emberi Jogokért Kínában”** címen. A szervezők felkérésére három európai parlamenti képviselő is felszólalt az ember- és polgárjogi szervezetek képviselői sorában.

Szent-Iványi István liberális EP-képviselő szolidaritásáról biztosította a kommunista diktatúra elnyomottait, és a kínai hatóságok azon ígéretére emlékeztetett, mely szerint az idei Nyári Olimpiai Játékok nyomán javítani fognak az emberi jogok terén fennálló helyzeten. Mivel ez nem történt meg, erkölcsi kötelességünk **az ígéretek teljesítését** számon kérni – hangsúlyozta a képviselő.

Helga Trüpel EP-képviselő (Zöldek frakciója) szuggesztív módon számolt be arról a kínai látogatásáról, melynek alkalmával az akkor még háziőrizetben lévő Hu Csiát kísérelte meg – végül is sikertelenül – felkeresni. A képviselő asszony empatikus beszédében **az emberi jogok egyetemes voltára** helyezte a hangsúlyt, és Kína mellett a más országokban elszenvedett sérelmek orvoslását sürgette.

Tőkés László EP-képviselő alkalmi beszédében a „kulturális forradalom” borzalmainak országa és a Ceaușescu-féle

Tőkés László beszédet mond a szabadtéri fórumon

▶ falurombolás Romániája, ezen összefüggésben pedig a **tibeti nép** és az **erdélyi magyarság** sorsa között vont párhuzamot – az 1989-es Tiananmen-téri lázadás, valamint a temesvári felkelés közelgő 20. évfordulója viszonylatában. Európai képviselőnk egyebek mellett azt is fontosnak ítélte, hogy a fennálló kommunista rezsimnek elleni közös fellépés mellett az **Európai Parlament** a szovjet típusú totalitárius diktatúra feletti történelmi ítélet kimondásával is törlessze adósságát.

A meghívott vezérszónokok mellett felszólalt – többek között – a Vietnámi Szervezet a Demokráciáért és az Emberi Jogokért vezetője, továbbá felolvasták az Emberi Jogok – Határok Nélkül elnevezésű brüsszeli, valamint a Kínai Emberi Jogok Támogatói nevet viselő svédországi szervezetek állásfoglalásait.

Remélhető, hogy a Szaharov-Díj figyelemfelkeltő hatásának, valamint a Dalai Láma nemzetközi szolgálatának köszönhetően, belátható időn belül javulás fog beállni a kínai, illetve a tibeti helyzetben.

Mellékelve közöljük Tökés László európai képviselő beszédét.

„Kegyelem néktek és békeség Istentől!”

Hölgyeim és uraim!

Kedves kínai és európai Testvéreim!

Közel kétezer esztendővel ezelőtt Jézus Krisztus az isteni igazságért és az emberi szabadságért szenvedett keresztalált. Éppen ezért, az emberiség Szabadítójaként imádjuk és tiszteljük Őt.

A Dalai Láma brüsszeli látogatásakor, és a mai napon,

Hu Csia kitüntetésekor, valamint a Díj névadójának, Andrej Szaharovnak az említésekor Jézus példája jutott eszembe, aki a Békesség Fejedelmeként áldozta életét az emberekért. Hogyha ma élne, egészen bizonyos, hogy Őt is száműzetésbe kényszerítenék, miként a Dalai Lámát. Hogyha most feszítenék keresztre, akkor Ő érette is itt tüntethetnénk, mivel a szólás szabadságának a gyakorlása és az igazságért való békés kiállása miatt üldözték és végezték ki ártatlanul.

A Tiananmen-téri tüntetések, majd ezek véres elnyomásának 20. évfordulója közeledtén a szintén húsz éve végbe ment romániai felkelésre is emlékeznünk kell. Húsz évvel ezelőtt a kínai kommunista vezeték „nagy” barátja, Ceaușescu 7000 falut akart eltörölni a föld színéről, és a kegyetlen kínai „kulturális forradalom” mintájára próbálta a társadalom „börtönévé” átalakítani egész Romániát.

Mi, erdélyi magyarok a kínai tibeti néphez hasonlóan fogtunk békés ellenállásba a román diktátor ellen. Igazság- és szabadságszerető román Testvéreinkkel együtt lázadtunk fel az ateista-kommunista elnyomás ellen, és szálltunk síkra emberi és kisebbségi jogainkért. A gondolat és a szólás szabadságáért léptünk fel, lerombolva a félelem és a hallgatás falát, mely „Kínai falként” magasodott előttünk, és a „Berlini Falhoz” hasonlóan választotta el Kelet- és Közép-Európa – a volt szovjet birodalom – leigázott népeit Európa másik részétől, a „szabad világtól”.

Most, Hu Csia kitüntetésekor, az Ő bátor példáját látva és követve, az Európai Unió népei iránta, Kína elnyomott népe, va-

lamint a burmai diktatúra és a kubai kommunista uralom alatt szenvedők és a – szintén Szaharov-díjas – Aung Szan Szú Csi, valamint Oswaldo Payá iránti együttérzéssel és szolidaritással állnak ki az emberi jogok és a szabadság mellett.

Hu Csia – kínai létére – bátran felemelte szavát Tibet környezeti katasztrófával fenyegető elsivatagosodása ellen. Mi se hagyjuk, hogy Isten teremtett világát a társadalmi-politikai elsivatagosodás sújtsa!

Ne felejtjük, hogy a világ sok részén, valamint a legnagyobb országában, Kínában még mindig a tömeggyilkos kommunizmus van uralmon. Addig nem ülhetünk nyugton és nem maradhatunk tétlenül, amíg ki nem vívjuk az egész világ szabadságát, másfelől az Európai Parlament idehaza, a totalitárius kommunista diktatúrára is ki nem mondja – húsz éve halogatott – történelmi ítéletét.

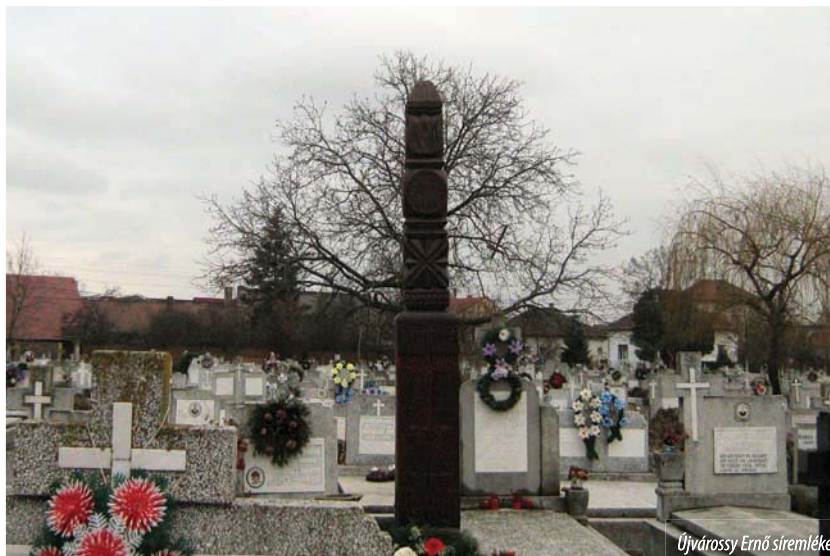
Nagy magyar költőnk, Petőfi Sándor másfélszáz évvel ezelőtt ekképpen szólt a szabadságról: „Szabadság, szerelem! / E kettő kell nekem. / Szerelmemért föláldozom / Az életet, / Szabadságért föláldozom / Szerelmemet.” 1989 forró nyarán, a Tiananmen-téren ezt a gyönyörű és igaz verset szavalta az a kínai diák, akit halálra tapostak a tüntetők ellen felvonuló tankok.

Igen, a szabadság mindenél fontosabb. Olyan, mint a természet számára a napfény, az ember számára a világosság. Nélküle nem lehet élni. Szabadság nélkül még a szerelem is értékét veszti.

Ennek tudatában emeljük fel szavunkat Hu Csia és sorstársai, szeretett népe szabadságáért!

Strasbourg, 2008. december 17.

Főhajtás a temesvári hősök előtt

Társadalmi visszarendeződés, megalkuvás, a decemberi eszmékről való lemondás jellemzi a forradalom óta eltelt időszakot – figyelmeztetett szombaton **Tőkés László** EP-képviselő az 1989-es események évfordulója alkalmával szervezett *Hittel, megalkuvás nélkül* című sajtóbeszélgetésen, amelyet a Temesvári Református Egyházközség Újvárossy Ernő gyülekezeti termében szerveztek az 1989-es forradalmi események évfordulója alkalmával.

A tizenkilenc évvel ezelőtti események egyik főszereplője elmondta: még ma is sokan megkérdőjelezik az 1989 decemberében a református templom előtt történtek hittelességét. „Vannak, akik egyszerűen puccsnak minősítik az ott” történeteket, és úgy vélik, hogy ahhoz csak egy eszköz voltam csupán. Temesváron '89-ben egy spontán, valódi ellenállás bontakozott ki. Az viszont elmondható, hogy ennek elfojtására valóban egyféle puccsot rendeztek meg a városban, ami aztán az egész országra kiterjedt” – hangsú-

lyozta beszédében Tőkés, aki szerint fennáll a veszélye annak, hogy feledésbe merülnek az eredeti forradalmi célok és eszmények.

A püspök szerint a poszt-kommunista korszakot sajnálatos módon társadalmi visszarendeződés, megalkuvás, a decemberi eszmékről való lemondás jellemzi.

„Lehangoló tapasztalataink szerint a meghátrálás kísértése és veszélye a diktatúra bukása óta is éppen olyan nagy és éppen olyan súlyos következményekkel járhat, mint annak előtte. Tulajdonképpen erről is szól az egész posztkommunista korszak és társadalmi visszarendeződés: az opportunisták megalkuvásáról, az eredeti forradalmi célok és eszmények feladásáról. Románia félrevezetett népének a meghátrálásáról. Sokak félreállításáról, beletörődéséről. Akik egykor a szabadságért, az igazságért halni mertek volna, most élni nem tudnak, nem mernek érte” – fogalmazott az EP-képviselő.

A nyílt sajtótájékoztató formájában meghirdetett ren-

dezvényen **Toró T. Tibor**, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács alelnöke házigazdaként köszöntötte a meghívottakat: **Nicolae Corneanut**, Bánát ortodox metropolitáját, **Nicolae Teodorescu** görög katolikus püspökhelyettest, **Paul Costin** professzort, a Temesvári Zsidó Hitközség elnökét, **Florian Mihalceat**, a Temesvári Társaság elnökét és **Ligia Dugulescut**, a Jézus Románia Reménysége Egyesület elnökét, az áldott emlékü **Petre Dugulescu** volt baptista prédikátor leányát.

Az igazi ökuménia szellemében egymással párbeszédet folytató rövid előterjesztéseket követően a megemlékezők megkoszorúzták a templom falán található, a forradalom kezdetére emlékeztető márványtáblát és **Csizmarik László** karnagy emléktábláját, akit 1989. december 17-én gyilkoltak meg Temesváron, miközben a „Deșteaptă-te, románé”, azóta államhimnuszává választott dal szövegét osztogatta. Végezetül fejet hajtottak, és elhelyezték a kegyelet koszorúit **Újvárossy Ernő** sírjánál, akit Temesvár első halottjaként tartanak számon. Tőkés László akkori temesvári lelkész mellett kiálló Újvárossy Ernőt 1989 szeptemberében gyilkolták meg, máig kiderítetlen körülmények között.

Krónika,

2008. december 22.

Hittel, megalkuvás nélkül

1. Megboldogult Édesanyám születésének mai, 90. évfordulóján a közel húsz évvel ezelőtti temesvári ellenál-lás emberi dimenziói kíván-koznak előtérbe.

Az elmúlt évek folyamán többen is feltették nekem azt a kérdést, hogy: nem éreztem-e lelkiismeret-furdalást akkor, amikor a korabeli hatóságokkal való szembeszegüléssel családom, feleségem, a kicsi Máté fiam életét veszélyeztettem.

A nem minden alapot nélkülöző, már-már provokatív kérdésre nagyobb Családom, Édesanyám példájából és magatartásából merítettem a választ. Szerető szívű Szüleimnél jobban bizonyára senki sem féltett engem és kicsiny Családomat. Ennek ellenére, sem Anyám, sem Apám soha nem mondta, hogy küzdelmemben meghátráljak, hanem éppen ellenkezőleg – Feleségemmel együtt – egész Családom egy emberként állt ki mellettem. Szélesebb összefüggésben ugyanez mondható el egész zaklatott és megfélemlített Gyülekezetemről.

Hogyan is mondhatták volna, hogy másképpen cselekedjem? És ők maguk is miképpen cselekedhettek volna másképp? Mindvégig kitartottunk, és félelmeinket leküzdve kiálltunk igazunk, egyházunk és népünk ügye mellett – nem csupán azért, mert meg voltunk győződve magatartásunk helyességéről, hanem éppen azért is, mivel tudatában voltunk annak, hogy amit teszünk, az éppen féltve szeretett és veszélyeztetett családjaink, gyermekeink és szeretteink javát szolgálja hosszú távon. A vívódásokkal teli, nehéz kérdésre ez hát a helyes válasz. Éppen a saját gyermekeink azok, akik megérdemelték, hogy kockázatot és veszélyt vállaljunk értük, mert végképp nem tűrhattük, hogy egy Isten- és embertelen, tetet-lelket nyomorító diktatúrában éljenek tovább.

Adassék tehát tisztelet az Édesanyáknak, Édesapáknak és Testvéreknek, akik 1989 szabadító Karácsonyának há- vában életüket adták vagy kockáztatták Szeretteikért, kö- zös jövőnkért!

2. A felvetett kérdésre ha-sonló értelemben adhatunk választ a hit dimenziójában. A Biblia Esztendejében (2008) hadd idézzük az igaz hit pél-daképeinek apostoli evangéli-umát a Zsidókhoz intézett le- vélből: „Az igaz pedig hitből él. És aki meghátrál, abban nem gyönyörködik a lelkem. De mi nem vagyunk a meghátrálás emberei, hogy elveszünk, ha- nem a hitéi, hogy életet nyer- jünk” (Zsid. 10,38–39).

1989 villany- és lélekoltó sötétségében ennek a meg- győződéses hitnek az erejé- vel kellett szembenéznünk a Ceaușescu-diktatúrával és át- törnünk a félelem és a hallga- tás áthatolhatatlannak tűnő falát.

De lehangoló tapasztalata-ink szerint a meghátrálás kísér- tése és veszélye a diktatúra bu- kása óta is éppen olyan nagy, és éppen olyan súlyos követ- kezményekkel járhat, mint annak előtte. Tulajdonképpen erről – is – szól az egész poszt- kommunista korszak és társa- dalmi visszarendeződés. Az opportunisták megalkuvásáról. Az eredeti forradalmi célok és eszmények feladásáról. Ro- mánia félrevezetett népének a meghátrálásáról. „Temesvár szellemének” a hanyatlásáról. A Temesvári Kiáltvány 8. pont- jának a cinikus kijátszásáról. Sokak félreállításáról, beletörő- déséről vagy „dezertálásáról”. Akik egykor a szabadságért, az igazságért halni mertek volna – most élni nem tudnak, nem mernek érte.

1989 szabadító Karácsonya, az ateista-kommunista rezsím bukásának közelebbi 20. évfor- dulója eluralkodó kicsinyhitű- ségünkben hitünk igazságára

Temesvári emlékezők

▶ emlékeztessen bennünket – arra, hogy: „mi nem vagyunk a meghátrálás emberei, hogy elveszünk, hanem a hitéi, hogy életet nyerjünk”!

3. Strasbourgban, az Európai Parlamentben a napokban osztották ki az ideai Szaharov-díjat. Ez az esemény hajdani kiállításunk, valamint a mindenkori – helyes – politizálás erkölcsi dimenzióit illetően igazít el bennünket.

A világ legnagyobb országában mindmáig a legnagyobb a kommunista terror – és ennek börtönében sínylődik a bibliai "kicsiny Dávid" módjára Hu Csia emberjogi harcos.

A nyári olimpia megrendezésével kérkedő kínai kommunista állam, pontosabban a mindenható kommunista államrezon igazolva érzi szabadságharcosai üldözését, a tibeti nép brutális jogfosztását vagy a Dalai Láma száműzetését.

Minderre a helyes választ a Béke Nobel Díjas Andrej Szaharov orosz tudós szavaival adhatjuk meg, akit a díjátadó ünnepségen özvegye és harcostársa, Jelena Bonner aszszony idézett. „Egy politikai döntés soha sem lehet helyes, amennyiben nem erkölcsös” – mondotta.

Egy totalitárius diktatúra: az elnyomás, az emberi vagy a kisebbségi jogok eltiprása soha sem igazolható vagy fogadható el – tehetjük hozzá –, mivel Isten- és embertelen voltában erkölcstelen. Ez az a meggondolás, amelynek alapján, két évtized után, továbbra is állhatatosan sürget-

jük az Európai Parlamentben a kommunizmusnak a nemzeti szocializmushoz hasonló, azonos mértékű elítélését, Romániában és a többi volt kommunista országban pedig az igazság- és jóvátételt, poszt-kommunista társadalmaink erkölcsi megtisztulását.

„Akik egykor a szabadságért, az igazságért halni mertek volna – most élni nem tudnak, nem mernek érte”

Szaharov akadémikus idézett kijelentése értelmében megalapozott fenntartásokkal követjük a hazai belpolitikai viszonyoknak a legutóbbi választások utáni alakulását – példának okáért a Romániai Magyar Demokrata

Szövetség gátlástalan hatalomvágyát vagy egyes egyházi köröknek a hatalommal való elvtelen megalkuvását. Csak remélni lehet, hogy az ún. nagykoalícióból nem válik posztkommunista „szörnyszövetség”...

4. (Epilógus) Most, ezen a kevésbé jeles 19. évfordulón hadd idézzük végül Péter

apostolnak azt a bizonyágtételét, mely annak idején mindvégig egyik vezérigéje volt a kicsiny és kiszolgáltatott temesvári református gyülekezetnek: „Istennek kell inkább engedni, hogynem az embereknek” (Csel. 5,29).

A '80-as években a Ceaușescu-rezim még papírmalomba küldte és WC-papírt gyártott abból a tízezernyi bibliából, melyeket Egyházunk nyugati Testvéreinktől kapott adományként. Kezdeti elvárásainkhoz képest bármennyire is elégedetlenek volnánk a jelenlegi helyzettel – ennek ellenére, mégiscsak a jövőbe vetett reménységgel adhatunk hálát Istennek azért, hogy – rövid – két évtized leforgása után, a múlt héten a brüsszeli Európai Parlamentben rendezhettünk világra szóló nemzetközi Biblia-kiállítást.

„Isten szava megáll mindenha” – tartja egy református ének.

„Isten malmai lassan, de biztosan örölnék” – állítja egy bölcs népi mondás.

Tőkés László

Elhangzott Temesváron, 2008. december 20-án.

Koszorúzás a temesvár-belvárosi református templomnál

Írásbeli kérdés ez EB-hez a romániai átvilágítási törvény kapcsán

Európai Bizottság
Jacques Barrot alelnök,
 a jogérvényesülésért, szabadságért és biztonságért felelős biztos úr részére

Tisztelt Biztos Úr!

A 20. század folyamán a kelet-közép-európai országok a

eszközként kell használni e történelmi tapasztalatot, az emberi jogok, az alapvető szabadságjogok, a törvényesség és egyéb olyan értékek védelmében, amelyek európai értékrendünk alapját képezik. A felnövekvő nemzedékekben tudatosítani kell, hogy meglévő értékeink nem automatiku-

lója alkalmából;

- Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1481/2006. január 26. számú határozata, a totalitárius kommunista rezsimek által elkövetett bűnök nemzetközi elítélésének szükségességéről;

- Az Európai Bizottságnak a deportálásokkal kapcsolatos

náci és a **kommunista** totalitárius rendszerek borzalmait élték át. A kommunista önkény tombolása tízszer annyi ideig tartott, mint a náciizmusé. Minkét diktatúra lábbal tiporta az emberi jogokat és szabadságjogokat, népiirtást, háborús bűnöket és emberiség elleni bűntetteket követett el.

Kirekesztő ideológiájukat és bűntetteiket szem előtt tartva, közös európai történelmünk egyik dicstelen részeként, **azonos súllyal** kell megítélnünk **mindkét rendszert**. Ugyanakkor **nevelő-**

sak, és nem lehet természetesnek venni őket. A kirekesztő megnyilvánulások újkori térnyerése is szükségessé teszi a múlt feltárását és tárgyyszerű bemutatását.

A legutóbbi időkben az Európai Unió intézményei, az egyes tagállamok és a civil szféra szereplői is fontos és követendő lépéseket tettek a totalitárius rendszerek bűntetteinek feltárására és megítélésére – a következők szerint:

Az Európai Parlament 2005. május 12-i határozata a II. világháború 1945. május 8-i európai lezárásának 60. évfordu-

honlapok és irattárak megőrzését, és/vagy a náciizmus és a sztálinizmus áldozatairól való megemlékezést célzó projektekre nyújtott anyagi támogatása, az „Európa a Polgárokért” című program keretében;

- Az Európai Néppárt XVI. kongresszusának 2004. február 5-i határozata, amelyben független szakértői testület létesítését indítványozzák az emberi jogok totalitárius kommunizmusbeli megsértésére vonatkozó információk összegyűjtésére és értékelésére, valamint A Kommunizmus Áldozatai Emlékmúzeumának

▶ létrehozását sürgetik;

- Egyes nemzeti parlamentek által a kommunizmus büntetteivel kapcsolatosan elfogadott határozatok (Romániában például a Vladimir Tismăneanu vezette államelnöki bizottság jelentése alapján, 2006. december 18-án Traian Băsescu államelnök „illegitimnek és kriminálisnak” nevezte, és elítélte a román kommunista rendszert);

- A 2008. június 3-i Prágai Nyilatkozat az európai lelkiismeretről és a kommunizmusról.

A kommunista önkényuralmi rendszer által elkövetett emberiség elleni bűntetteket *ugyanolyan* mértékben kell tudatosítani minden európai elmében, mint a náci rezsim bűntetteit. Elfogadhatatlannak tartjuk, hogy a **kommunizmus** nevében elkövetett bűnök elkövetőit még **nem idézték az igazságszolgáltatás** elé, és **áldozataikat**, illetve azok hozzátartozóit **nem kárpóolták**, holott a kommunizmus sok millió áldozata és azok családjai éppen úgy jogosultak az igazságtételre, a rokonszenvre, a megértésre és szenvedéseik elismerésére, mint a nácizmus áldozatai.

Nem szabad tovább halogatni a **kommunista időszak történelmének teljes körű feltárását**. Ezért feltétlenül szükséges, hogy egy adott ország valamennyi állampolgárának a kommunista diktatúrát hathatósan segítő tevékenysége felderíthető, indokolt esetben büntethető legyen.

Tisztelt Biztos Úr!

Engedje meg, hogy a **kommunista múlttal való szembenézés** romániai vonatkozásában külön is kitérjek egy sajátos, egyházi vetületű kérdésre.

A kommunista rendszer hivatalosan **ateistaként** határozta meg magát, de nem tett le arról, hogy az egyházakat saját céljaira használja fel. Megmagyarázhatatlan, hogy **24/2008. számú sürgősségi rendeletében a román kormány** – talán azért, hogy a küszöbön álló parlamenti választásokon az ügyben érdekelt egyházak rokonszenvét és támogatását megnyerjék – úgy döntött, hogy **az egyházi szolgákat kivonta a Securitate Irattárát Vizsgáló Országos Tanács** (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității – CNSAS) **hatásköre alól**. Az eredeti, alkotmányellenesnek minősített román átvilágítási jogszabályozást helyettesítő, **293/2008. számú törvény** értelmében pedig az egyházi szolgák csakis a saját felekezetük vezetőinek kérésére világhíthatók át.

Ezt, a demokratikus egyenlőség elvét sértő, részrehajló elbírálást nem hagyhatjuk szó nélkül. Ez a döntés **alkotmányellenes**, mivel áthágja a *törvény előtti egyenlőségnek* a 16. szakaszban, valamint az *információhoz való jognak* a 31. szakaszban rögzített elvét. A törvény előtti egyenlőség elve annál is inkább sérül, mivel a közleményben a Securitate Irattárát Vizsgáló Országos

Tanács több főpapról is megállapította, hogy együttműködtek a hírhedt román politikai rendőrséggel. Márpedig, hogyha ez a parlamenti szabályozás érvényben maradna, akkor eme főpapok hasonló tevékenységet folytatott – kollaboráns – társai büntetlenül mentesülnének az erkölcsi felelősségrevonás alól.

Annak ellenére, hogy a gyógyási titkot megsértő pap saját egyházának a törvényeit is megsértette és annak hitelét is rombolta – az államvallásnak számító **Román Ortodox Egyház mindent elkövet annak érdekében, hogy papjai ne feleljenek kollaboráns tevékenységükért**.

Az Európai Unió nyomásgyakorlása nélkül Romániában a törvényhozás tovább fogja akadályozni a múlt totalitárius rendszerei bűntetteinek a tényleges feltárását, és ekként az emberi jogok megsértése elleni hatékony harcot. Éppen ezért tisztelettel kérem, hogy európai biztosi jogosítványaival élve, járjon közben e diszkriminatív és méltánytalan törvény visszavonása érdekében.

Egyházi emberként – a múltban sokat szenvedett Romániai Református Egyház püspökeként – külön is visszautasítom az Egyház és a hívő emberek méltóságát sértő, az egyházakat antidemokratikus módon privilegizáló, jogellenes állami törvényt.

2008. november 24.

Tőkés László püspök,
EP-képviselő

Szemben a kommunizmussal

Az 1989-ben, Temesváron elkezdődött romániai népfelkelés közelgő 20. évfordulója alkalmából tartandó emlékév nyitórendezvényét szervezték meg **Aradon**, szeptember 20-án a belvárosi református templomban. Abban a városban és azon a helyen, ahol 1988 szeptemberében a Temesvári Református Egyházmegye Lelkészi Kara Romániában elsőként – és helyi, szervezett, nyilvános és testületi fellépésként egyetlenként! – emelte fel szavát az erdélyi magyar közösséget létében fenyegető ördögi terv, a falurombolás ellen. A „Szemben a kommunizmussal” címet viselő konferencia és egyben megemlékezés szervesen illeszkedik a kommunista múlttal való szembenézés témakörébe, amelyet **Tőkés László** következetesen szorgalmaz az Európai Parlamentben a keresztény értékek, múltunk felvállalása mellett.

A konferencia témája is bizonyosságot ad arról, hogy a két témakör szorosan összefügg, mutatott rá Tőkés László megnyitójában. A szekularizálódó Európában egyre nehezebb a keresztény értékeket felvállalni, Európa mintegy megtagadja gyökereit, elfeledkezik a múltjáról. Ugyanígy Közép-Kelet-Európa azon államai, melyek a Szovjet-tömb-

höz tartoztak, múltfeledő, önfelmentő módon nem mernek szembenézni közelmúltjukkal, és tapasztalható, hogy a Nyugat sem ítéli el megfelelő mértékben a kommunizmust, márpedig ugyanolyan bűnös rendszer volt, mint a náciizmus.

A kommunizmusban az egyházak megtartó szerepet játszottak, ez olyan evidencia, amelyet senki sem szokott kétségbe vonni – ám a kép árnyalásra szorul. **Dr. Molnár János** lelképásztor, egyetemi tanár e konferenciára megjelentetett Az Aradi Állásfoglalás a magyar-román diplomáciai kapcsolatok és a „Vasile-dosszié” tükrében című könyvében írja: „A felhívást megszavazó lelkészek, egy közösség vezetőiként, igaz, nem túl nagy egyházmegye magyar reformátusait képviselve hozták

engedik meg, hogy teljes részletességében ismertessük a szerző által történészi alapos-sággal okadatolt történetet, a lényegét a következőképpen foglalhatjuk össze: 1988 nyarán Molnár János megkereste Tőkés Lászlót, hogy emeljék fel szavukat a Ceaușescu-féle falurombolási terv ellen. A Molnár János által írt tervezetet Tőkés László kiegészítette, majd vállalta, hogy eljuttatja minél több egyházmegyébe. Tervük szerint lehetőleg egy időben felolvasásra kellett volna kerülnie lelkészértekezleteken, egyéb megfelelő alkalomkor. A Securitate besúgói – többnyire lelkészek, esperek – útján tudomást szerzett a tervükről, és komplex „ellenstratégiát” kívánt alkalmazni a terv megakadályozására. Fél sikerrel.

Egyrészt az aradi gyűlés időpontját „elnézték”, a protestirat nyilvánosságára hozatalát későbbi gyűlésre „várták”. Ezért 1988. szeptember 6-án az adminisztratív egyházmegyei gyűlésen Tőkés Lászlónak és Molnár Jánosnak sikerült felolvasniuk a szöveget, amelyet a gyűlés négy

Tőkés László püspök, EP-képviselő és Borbély Zsolt Attila moderátor

meg bátor döntésüket. Ennek ellenére (vagy éppen ezért is?) a közelmúltból alkotott történeti képből szinte teljesen hiányzik mind Magyarországon, mind Romániában”. Ezen összefoglaló keretei nem

tartózkodással elfogadott, és megszavazták, hogy terjeszszék a felsőbb egyházi hatóságok elé. Molnár János holland barátai (**Klaas** és **Ida Eldering**) az előre megbeszélte kódolt távirat megérkezése után köz-

Az Aradi Állásfoglalás szerzői: Tökés László és Molnár János

► hírré tették az eseményt, és rövidesen bementék a Szabad Európa Rádióban. Noha a kezdeményezők kemény megtorlásra számítottak, akkor „megúszták” egy püspöki írásbeli intéssel. Viszont a Securitatenak sikerült megakadályozni, hogy máshol is elhangozzék a Tökés László által titokban eljuttatott szöveg (amelynek tartalmát az akkori sepsiszentgyörgyi esperes jóvoltából pontosan ismerték).

Pedig, helyezte tágabb kontextusba Molnár János a történetet, az akkori magyar-román diplomáciai viszonyok tükrében a magyar kormány-igazán jól fogott volna egy „belső”, szervezett tiltakozó akció felkarolása. Ugyanis épp akkor „mélypontra” voltak a magyar-román kapcsolatok, a „be nem avatkozás politikáját” ekkorra már kezdte felülírni a magyar kisebbség érdekeiért való kiállás (Erre a későbbiekben, **Dr. Szűrös Mátyás** volt államelnök előadása kapcsán még visszatérünk). Június 27-én százvalahányezres tömeg tüntetett a falurombolás ellen, Erdély mellett Budapesten (erről Dr. Zétényi Zsolt, a tüntetés egyik főszervezőjének elő-

adása kapcsán szólunk majd bővebben). A magyar „nacionalizmusra és sovinizmusra” a válasz köztudott: a román kormány negyvennyolc órás határidőt szabva kiutasította a kolozsvári magyar főkonzulátus egészét. A romániai ellenzék tiltakozó akciói miatt egyre nagyobb figyelmet kap külföldön is az ún. „szisztematizálási terv” (lásd később Szócs Géza előadásáról írtakat), a román emigráció is mindent bevet a figyelemfelkeltés és a tiltakozás érdekében (amint erről Dinu Zamfirescu számolt be). Tiltakoznak, illetve próbálnak segíteni a nyugati egyházak is (erről, illetve a nyugati emigráció, valamint más segítő intézmények, szervezetekről egyfajta keresztmetszetet Dr. Hermán M. János adott), a Szovjet-tömb több államában is tanújelét adják a szolidaritásnak. De a magyar kormány ekkor még nem veszi számításba az egyházi jellegű megmozdulásokat, élt egyfajta kommunista klérus-ellenesség (márpedig még az olyan kis egyházak is, mint a lengyelországi reformátusoké, igencsak kritikusan viszonyultak az adott pártállami időkhöz,

amint erről Lech Tranda beszámolt). Ugyan sor került egy nagyon hirtelen szervezett Grósz-Ceaușescu találkozóra éppen Aradon, 1988. augusztus 28-án, de ez – amint azt az ominózus találkozón is jelen lévő **Szűrös Mátyás** megerősítette – a magyar diplomácia csődjét hozta.

A magyar kormány „bát-rabb” tevékenységén kívül is egyre nagyobb nyomás nehezedik a román vezetésre külföldről. **Dinu Zamfirescu**, akkor Franciaországban élő román ellenzéki vezető élvezetes beszámolója szerint a román emigráció is mindent megtett a figyelemfelkeltés érdekében. A szokásos interjúadásokon, előadások tartásán, könyvek, cikkek írásán kívül szokatlanul tűnő eszközöket is bevetettek: nyugati országok falvai „fogadtak örökbe” romániai – kipusztulásra ítélt – falvakat, figyelemfelkeltő matricákat ragasztottak ki az üzletek, telefonhívásokkal „zaklatták” a román nagykövetségeket stb. Az Operation Villages Roumains (Romániai Falvak Akció) néven közismertté vált nemzetközi megmozdulás érdemi kezdetét Dinu Zamfirescu Josy Dubié, belga újságíró Doina Corneával készített televíziós interjúja és riportfilmje sugárzásának idejére tette (a filmet többek között sugározták Hollandiában, Norvégiában, Dániában, Svájcban, Franciaországban, Kanadában és Magyarországon is). Ezután sikerült az addig esetlegesen, szétszórta tevékenykedő román(iai) emigránsoknak eszközökhöz hozzájutni az üzeneteik eljuttatásához, a hiteles informáláshoz. A konkrét gyakorlati haszon abban is mérhető, jelezte Dinu Zamfirescu, hogy ►

▶ a nemzetközi sajtó folyamatosan foglalkozott a romániai állapotokkal, így megváltozott az addig Ceaușescu által gondosan ápolta „Moszkva rebellise” kép, és felszínre került a való „sztálinista diktatúra” megannyi visszássága.

Dr. Zétényi Zsolt a budapesti „Erdély-tüntetés” egyik főszervezőjeként emlékeit osztotta meg a hallgatósággal. Hiteles adatokkal támasztotta alá visszaemlékezését, és dokumentumértékű fotókkal kerekítette ki a kommunista országok egész történetében egyedülálló békés szolidaritási megmozdulás képét. Ilyen tömegméretű megmozdulás „egy másik ország belügyei” miatt sehol nem volt (és Magyarországon sem – sem addig, sem azután). Apró, de fontos adalék: a magyar rendőrség nem támasztott akadályokat a tüntetés megszervezése elé, sőt, azon kérésüket, hogy lehetőleg ne is lássanak rendőrt, nagymértékben teljesítették. Nem is történt rendbontás.

Szócs Géza költő „Ellenyege idők” című szabad előadásában az „ellenállásban gyenge idők” próbálkozásait, kísérleteit villantotta fel. Beszélt az Ellenpontok című szamizdat köré csoportosuló magyar ellenzékiiségről, a román írókhoz fűződő viszonyokról, az ellenzékieknek számító értelmiségiek akkori lehetetlen és egyre lehetetlenülő helyzetéről. Anekdotikus momentumokban is bővelkedett az előadása, talán a legjellemzőbbet idéznénk: Fănuș Neaguval egyidőben kapott irodalmi díjat. Hazafelé a vonaton Fănuș Neagu megkérdezte, zavarja-e Szócs Gézát, hogy a románok „elvették tőlünk Erdélyt”. Az író zavarta, persze,

mire Fănuș Neagu felajánlotta, hogy egy fél deci vodkáért visszadja neki Nagyváradot. Szócs Géza az úton kilenc erdélyi nagyvárost „vásárolt vissza”. A szűknek bizonyuló előadásidő még arra is elég volt, hogy az objektív okok miatt távolmaradó **Hámos László** – a Magyar Emberi Jogok Alapítvány (HHRF) társalapítója és elnöke – üzenetét röviden tolmácsolja, kiemelve a HHRF egyik kimagasló eredményét, amikor 1987-ben az Amerikai Egyesült Államok Kongresszusa négy alkalommal szavazta le a Ceaușescu-rendszert jutalmazó Legnagyobb Vámkedvezményt (Most-Favored-Nation status-t). Szócs Géza arra is felhívta a figyelmet: hatalmas irodalma van annak, hogy a magyar kormány a kelet-német állampolgárokat „nem toloncolta vissza” az NDK-ba, sőt, a határmegnyitással óriási szerepet vállalt a kommunista blokk megdöntésében. De annak nincs irodalma, hogy ennek a „nyitásnak” a főpróbáját tulajdonképpen az jelentette, hogy a magyar kormány a Romániából a nyolcvanas években érkezett menekülteket (akik turistaként érkez-

tek a „baráti országból”) nem toloncolta vissza! „A világ az erdélyiek példáján keresztül tanulta meg – fogalmazott Szócs Géza –, hogy egy kommunista országnak nem kell visszaadnia a menekülteket annak az államnak, ahonnan elmenekültek.” Végezetül egy méltatlanul elfeledett román emigráns társaság, a Szabad Románia Csoport „tüneményes” tevékenységének állított emléket. Olyan összetartó erő volt ebben a csoportban, és olyan látványos akciókat hajtottak végre, hajtott főt előttük, melyekkel felrázták az egész Közép-Kelet-Európát, mi több, az egész világot – méltán sajnálhatjuk, hogy a fordulat után teljesen eltűntek a színről, nem jöttek haza, és nem váltak a közélet alakítóivá.

Lech Tranda lengyelországi református lelképásztor német nyelvű előadásában – melyet **Dr. Anca Tibor** tolmácsolta szakavatottan – a lengyel református egyház ellenálló szerepét vázolta. Habár mindannyian hajlandóak vagyunk úgy tekinteni a világra, hogy mi vagyunk annak a közepe, például a lengyelek ▶

Középen Szócs Géza költő

▶ meg lehetnének győződve arról, hogy az igazi ellenállást ők művelték (lásd Szolidaritás mozgalom, II. János Pál pápa stb.), nem szabad megfeledeknünk a kisebb, ám mértékük szerint éppoly fontos eseményekről sem, jelentette ki.

Talán ezért kezdte a nyugati világ szolidaritását megjelenítő mozgalmak, intézmények, egyesületek stb. feltérképezését **Dr. Hermán János** egyháztörténész személyes valómással, életútjának idevágó részeinek érintésével.

Léleklemeleg előadásból egy, az egész nyugati világot átfogó, személyes kapcsolatokon alapuló mozgalom-háló bontakozott ki, csomópontjaiban mindig egy elkötelezett (nem föltétlenül emigráns, és nem föltétlenül magyar!) emberrel.

Az emigránsok története személyek története, vonhatjuk le előadása alapján, de nem a szűkkeblű individualizmusé, hanem az áldozatra is képes, sorsunkat empátiával megközelítő barátoké.

Dr. Szűrös Mátyás, a Magyar Köztársaság volt államelnöke a diplomácia háttérítkaiba engedett bepillantást részletező előadásában. Tőle tudhattuk meg – amire egyébként többen is utaltak a nap folyamán –, hogyan sikerült az MSZMP-ben sikereket elérnie egyfajta „nemzeti vonalnak”, és hogyan sikerült Kádár Jánost meggyőzni igazukról (Kádár csak vagy leginkább a „szovjetellenesség” vádjától félt); hogyan sikerült lazítani a „be nem avatkozás” doktrínáján, és hogy miért nem voltak rendőrök az Erdély-tüntetésen. Hiteles képet kaphattunk a már említett Grósz–Ceaușescu találkozóról

is, valamint beszámolt arról is, hogy e találkozó eredményeként született „nagy semmit” hogyan lehetett „realizálni” Seps-i-szentgyörgyön.

A konferencia lezárásaképp hálaadó emlékistentisztelet tartottak, amelyen Tökés László püspök hirdette az Igét. Az alkalomhoz illően Tökés László a tizenkilenc évvel ezelőtt írt prédikációiból olvasott fel részleteket a szeretetről és a félelemről. Elemi erővel hatott az **Újvárossy Ernő** temesvári

„A kommunizmusban az egyházak megtartó szerepet játszottak, ez olyan evidencia, amelyet senki sem szokott kétségbe vonni”

hős eltűnése és holttestének felfedezése napjain írt „lgei napló”. Az istentisztelet után köszöntötte az egybegyűlteket **Seres Géza** aradi esperes, valamint **Bognár Levente**, Arad alpolgármestere is, aki Franciaországból, a műemlékek napjának megünneplése alkalmából szervezett konferenciáról érkezett. Rövid köszöntőjében összekapcsolta a kettőt, rámutatva a húszéves évforduló aktualitására. Rendhagyó könyvbemutató keretén belül ismertette Molnár János Az Aradi Állásfoglalás című könyvét, amelyet egy rövid ünnepi műsort követően a templomban szép számmal összegyűlt hívek ajándékként vihettek haza.

Temesváron, 2008. szeptember 21-én ünnepi istentisztelettel folytatódott a megemlékezés. **Dr. Molnár János** prédikációjában sajátos jubileumról is szólt, hiszen másod-

jára állt a temesvári belvárosi templom szószékén – az első alkalomra ezelőtt huszonöt évvel került sor. A temesvári gyülekezet részese lehetett Isten szabadító munkájának, emelte ki. A 78. zsoltár 1-4-ig terjedő versei alapján az örökségünk őrzésének fontosságára hívta fel a figyelmet, mert át kell adnunk utódainknak, biztosítanunk kell a folytonosságot, mivel ez szükséges az identitásunk megőrzéséhez. A templomi esemény **Dr. Her-**

mán János köszöntőbeszédével zárult, aki a 89. zsoltár alapján Újvárossy Ernőre emlékezve elmondta: az ő halála Krisztusban nyereség, akkor is, ha nekünk fájdalmat okoz, és tolmácsolta **Tökés László** püspök köszöntését a forradalmi gyülekezetnek. A megemlékezés Újvárossy

Ernő, a temesvári ellenállás első áldozatának sírjánál folytatódott, ahol Balaton Zoltán volt presbiter vallomások beszédében kitért arra: Újvárossy Ernő tudta, hogy fontosabb a becsület a félelemnél, amely akkor bennük lakozott. És bár benne volt a bukás veszélye a lehetőségekben, mégis vállalta sorsát. Barátjaként vallja, hogy Újvárossy Ernő halála nem megijesztette a gyülekezetet, hanem erőt adott nekik. „Hálát adunk az Istennek – fogalmazott Balaton Zoltán –, hogy volt egy ilyen barátunk, és van nekünk egy ilyen vértanúnk.” Ezután koszorúkat helyeztek el Újvárossy Ernő sírján a Királyhágómelléki Református Egyházkerület, Tökés László európai parlamenti irodái, a Temesvár-Belvárosi Református Egyházközség, valamint a Temesvár-Újrezdév Református Egyházközség részéről.

Temesvártól Brüsszelig

„Az Európai Unió reformját meghatározó és gyakorlatba ültető folyamat sikere azon is múlhat, hogy tagországai képesek-e szembenézni a mögöttünk hagyott évszázad történéseivel és ennek tanulságait fel tudják-e dolgozni a jövőtervezés során, vagy ezt elmulasztva, megismétlést kockáztatják. Az 1989-es rendszerváltoztató események után közel két évtizeddel még mindig időszerű kérdések a kommunista örökség feldolgozása, az átvilágítás és a lusztráció.” – írja **Tőkés László** az *Unió, Erdély!* címet viselő programjában.

Ennek jegyében az európai parlamenti képviselő konferencia-sorozatot indított, valamint egy kutatócsoport felállítását kezdeményezte, hogy a temesvári események 20. évfordulóját már méltóképpen, valamelyest megtisztulva ünnepelessük. Püspökként továbbra is egyházkerülete teljes átvilágítása mellett tesz hitet, ebben a Királyhágómelléki Református Egyházkerület is támogatja (amint az olvasha-

tó a mellékelt Igazgatótanácsi Határozatban).

A téma súlyához mérten, mintegy a hely szelleme által megkövetelten tartották a programsorozat nyitókonferenciáját 2008. február 15-én, a temesvár-belvárosi református egyházközség gyülekezeti termében, amely *Újvárossy Ernő*nek, a forradalom első mártírjának, Tőkés László egykori közvetlen hívének nevét viseli. A „Szembenézés a kommunizmus örökségével” címet viselő értekezletnek emellett fokozott időszerűséget kölcsönzött, hogy egy évvel ezelőtt született meg a *Tismăneanu-jelentés*, melynek alapján a román államfő elítélte a kommunizmust, másfelől hogy az *Alkotmánybíróság* a közelmúltban hozott határozatában nyilvánította alkotmányellenesnek a *Securitate Irrattárát Vizsgáló Bizottság* (CNSAS) működését, amivel épp a kommunista múlt felfedése lehetetlenül el.

A találkozó lényegét talán **Marius Oprea**, a *Kommunizmus Bűntetteit Feltáró Intézet*

elnöke, miniszterelnöki tanácsos fogalmazta meg a leg-tömörebben: a kommunista struktúrák, intézmények nem szűntek meg, hanem „privatizálták őket”. A volt állambiztonság átmentette hatalmát, a „szekus-állomány” másod-harmadvonala vezető pozíciókba került, és jelenleg a hatalomgyakorlás számos eszközével rendelkeznek.

Ha nem nézünk őszintén szembe múltunkkal, ha nem tárjuk a széles közönség elé az elkövetett bűnöket, ha nem hozzuk nyilvánosságra a „szekus-dossziékat”, azt kockáztatjuk, hogy mindez – (kissé) más formában, más név alatt ugyan, de lényegét tekintve változatlanul – megismétlődhet. Nem egyszerűen a múlt árnyékáról van szó csupán, hanem a jelenünkről, és amiről meg szokás feledkezni: gyermekeink jövőjéről is. Mert mi a garancia arra, válaszolta a közönség soraiból érkezett felvetésre Marius Oprea, hogy akik egykor jelentettek, ma ugyanúgy nem jelentenek? Ha elmarad a felelősségrevonás, a tisztázás, akkor tulajdonképpen ennek engedünk teret, figyelmeztetett.

A konferencia előadói – **Tőkés László** püspök, EP-képviselő, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács elnöke, **Florian Mihalcea** újságíró, a *Temesvár Társaság* elnöke, a miniszterelnöki hivatal részéről **Marius Oprea** tanácsos, a *Kommunizmus Bűntetteit Feltáró Intézet* elnöke, valamint **Vincze Gá-**

Tőkés László, Marius Oprea és Gazda István

► **bor, Molnár János és Nagy Mihály** jelenkortörténészek, moderátorként **Toró T. Tibor** parlamenti képviselő, az EMNT alelnöke – mintegy darabonként illesztették össze a mozaikdarabkákat. A közönség hathatós közreműködésével alakult ki a történetekből történelem, felbújtott presbiterek védték meglehetősen vehemenciával a besúgóként leleplezett tiszteletesüket, a megbocsátás erényét és a gyors felejtés védekező mechanizmusát gyakorolva, miközben az előadók az ítélkezés kényszere nélkül sorjáztatták a megdöbbentő adatokat, kutatásaik részeredményeiként felvillantva a pártállami erőszakintézmények és az egy-

házi vezetés szoros összefonódását, érzékletes példákkal mutatván meg, milyen mélységekig hatolt be mindennapi életünkbe a kommunista titkosszolgálat, hogy mai napig a legmagasabb szintig mennyire befolyásolják a döntéshozókat, és hogy mennyire ellenőrzés alatt tarthatják a mindennapi életünket (lásd FNI-botrány).

Tőkés László európai parlamenti képviselő újságírói kérdésre végső célként azt jelölte meg, hogy végre a világ közvéleménye is ítélhesse meg a **kommunizmust** a maga teljességében, rendeljék oda, ahová való: a **fasizmus** mellé. Ezért tartja fontosnak a Tismăneanu-jelentés magyar vonat-

kozású fejezetének kiteljesítését és önálló formában való megjelentetését, amelyen a Vincze Gábor-vezette kutatócsoport dolgozik. És ezért szerveznek márciusban, Brüsszelben rendszerváltó-konferenciát, ahol a volt szovjet tömb országainak rendszerváltó élharcosai váltanak eszmét.

„Mivel ünnepelhetnénk legméltóbban a temesvári népfelkelés 20. évfordulóját?” – tette fel a kérdést Tőkés László püspök az értekezletet követő munkaebéden. „Forradalommal” – hangzott a lényegretörő válasz a résztvevők köréből.

Temesvár–Nagyvárad,
2008. február 15.

Határozati kivonat a Királyhágómelléki Református Egyházkerület 2008. február 14-i, rendkívüli ülésének Jegyzőkönyvéből

Tárgy: Egyházkerületi titkosszolgálati átvilágítás

Egyházkerületünk a rendszerváltozás kezdete óta (1989) következetesen kiáll az Anyaszentegyház megújulása, fejlődése és jövője szempontjából elengedhetetlenül fontos erkölcsi megtisztulás ügye mellett, és ennek céljából állhatatosan szorgalmazza az Egyház tiszt- és tisztségviselőinek titkosszolgálati átvilágítását. Egyházkerületünk hasonló elvárásokat támaszt az egész, kommunizmus utáni társadalommal szemben. A múlt bűneinek megismerése, megvallása és megbánása teológiai szempontból is megkerülhetetlen. Enélkül nem

beszélhetünk megbocsátásról és megújulásról.

1. Az Anyaszentegyház átvilágításának és megtisztításának folyamata kezdettől fogva – külső és belső – akadályoztatást szenvedett. Ennek ellenére, a múlttal való szembenézés, valamint a kommunizmus idején elkövetett bűnök feltárása fontosságának tudatában, Igazgatótanács a tavaly újrakezdett úton tovább haladva folytatja az Egyházkerület titkosszolgálati átvilágítását.

a. Az egyes egyházmegyéik és az igazgatótanácsosok javaslata alapján **elrendeli** a hatáskörébe tartozó egyházi szolgák és alkalmazottak teljes körű átvilágítását.

b. A múlt feltárását, az átvil-

ágítás folyamatát, a kollaboránsok azonosítását és a velük szembeni eljárást külön **rendeletben** fogja szabályozni.

c. Felszólítja Egyházkerületünk tiszt- és tisztségviselőit, hogy az elkövetkezőkben ők maguk kérjék ki titkosszolgálati iratgyűjtőiket, és azokat az Igazgatótanács által szabályozott módon bocsássák az Egyházkerület rendelkezésére.

2. Az utóbbi hónapokban napvilágra jutott esetekkel kapcsolatban Igazgatótanács megdöbbenését fejezi ki, és mélységesen elítéli azokat, akiknek ügynöki múltja egyértelműen bebizonyosodott.

a. Igazgatótanács hivatalos formában tájékoztatja az Erdélyi Református Egyházkerü-

▶ letet, valamint a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetet **dr. Gálfy Zoltán** ny. teológiai professzor, volt zsinati tag és zsinati bizottsági elnök, a Református Szemle egykori főszerkesztője titkosszolgálati tevékenységéről. Más, idevágó írott anyagokat is figyelembe véve, javasolja, hogy a Teológiai Intézet – lehetőség szerint – tárja fel a hírhedt Szekuritáténak az intézmény keretében végzett romboló munkáját.

b. **Bányai Ferenc** temesvári belvárosi lelképásztort, volt temesközi esperest az életet veszélyeztetés súlyosságával bíráló és az Anyaszentegyház ügyét eláruló Szekuritáté-ügynöki tevékenységéért, valamint az 1998. évi egyházkerületi választásokon az Anyaszentegyházat hamis tanúságtétellel félrevezető írásbeli nyilatkozata miatt Igazgatótanács hasonlóképpen elítéli, és határozati úton felszólítja arra, hogy feltétel és haladék nélkül vonuljon vissza lelkészi szolgálatából. Nevezettnek ezen túlmenően viselnie kell súlyos

fegyelmi vétségeinek következményeit.

Bányai Ferenc többrendbéli vétségeit súlyosbítja az a körülmény, hogy a '80-as évek végén a helytálló temesvári gyülekezet és a Ceaușescu-féle falurombolás ellen fellépő temesközi egyházmegye árulója lett, utóbb pedig, ellenforradalmi múltja ellenére nem áttalott ezen gyülekezet és egyházmegye lelkésze, illetve esperese lenni.

3. Általános összefüggésben Igazgatótanács – hitéből fakadóan – támogatja mindazokat a társadalmi és politikai törekvéseket, amelyek a kommunista múlt feltárására és a titkosszolgálati tevékenység átvilágítására irányulnak.

a. Ennek értelmében nagyra értékeli a kommunizmus bűneiről szóló ún. **Tismăneanu-Jelentést**, valamint **A Kommunizmus Büntetteit Kutató Intézet** (IICC) elkötelezett munkáját.

b. Igazgatótanács üdvözli és támogatja az **Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács** azon tervét, hogy a Tismăneanu-Jelentés

mintájára és annak kiegészítéseképpen külön jelentésben foglalja össze a kommunista rezsim magyarságunk – és egyházaink – ellen elkövetett büntetteit.

c. Igazgatótanács újólaj a **Zsinat** elé terjeszti a titkosszolgálati múlt átvilágításának a kérdését, annak megállapításával, hogy a Zsinat által 2002-ben elfogadott átvilágítási szabályrendelet kudarcot vallott – márpedig a kérdés kezelése nem tűr kitérést vagy halasztást.

d. Igazgatótanács erkölcsi támogatásáról biztosítja **Tőkés László** püspököt, európai parlamenti képviselőt abban a törekvésében, hogy európai szinten is történjen meg a kommunista múlt feltárása, s ennek folyományaképpen az **Európai Parlament** a fasizmushoz hasonlóan – ítélje el a kommunizmust.

4. Igazgatótanács határozottan elítéli Románia Alkotmánybíróságának azon tragikomikus döntését, mellyel – közel egy évtizedes fennállását követően – törvénytelenesnek ítélte a **Szekuritate Irattárát Vizsgáló Országos Tanács** (CNSAS) munkáját – ezáltal igyekezvén megakadályozni az igazságszolgáltatásban dolgozók, valamint a közelgő választások jelöltjeinek a szabályszerű átvilágítását.

5. Igazgatótanács rendkívül fontosnak tartja mind az egyházban, mind a társadalomban az igazságosság és a békeesség evangéliumi értelemben való érvényesülését. Ennek szellemében **felhívással** ▶

▶ fordul az Egyházkerület hivatalos szolgálóihoz, hogy abban az esetben, amennyiben előéletükben együttműködtek volna a Szekuritátéval, megkésve bár, de lelkiismeretük szerint éljenek a beismerés lehetőségével, és gyakoroljanak nyilvános bűnbánatot.

6. Igazgatótanács tudatában van annak, hogy a legbűnösebbek annak az isten- és embertelen rendszernek a **fizetett kiszolgálói**, amely megfélemlítéssel vagy más nemtelen eszközökkel ügynöki kollaborációra készítette vagy kényszerítette az ország polgárait, köztük egyházunk szolgálóit. Ezt szem előtt tartva, követeli, hogy ne csak a régi rezsim áldozatait és kollaboránsait, hanem annak igazi kiszolgálóit is leplezzék le és vonják felelősségre.

Végezetre, a történelmi és az emberi megértés, valamint a krisztusi megbocsátás szellemében Igazgatótanács együttérzését fejezi ki a **Szekuritáté áldozatai**, vagyis mindazok iránt, akik nem szándékos, címeres és fizetett kiszolgálói voltak a régi rendszernek, valamint azok iránt, akik minden kedvezőtlen körülmény ellenére emberek tudtak maradni – az embertelenségben.

Nagyvárad, 2008. február 14.

Csúry István h. püspök

Tolnay István v. főjegyző

„Szembenézés a kommunista múlttal” Konferencia Brüsszelben, 2008. március 5.

A Tőkés László európai parlamenti képviselő szervezésében megrendezett konferencián a kelet-közép európai rendszerváltozás tanulságait tekintették át a meghívott előadók.

Tőkés László nyitóelőadásában hangsúlyozta, hogy a kommunizmus tovább él. Noha a berlini falat ledöntötték, az láthatatlanul mégis ott magasodik Európa keleti és nyugati része között. A kommunizmus által „elaknásított” közéletet meg kell tisztítani a múlt közvetlen veszélyt jelentő „taposóaknáitól.” A hiteles történelmi megismerés önmagában még nem elegendő, ezt követnie kell a társadalom erkölcsi értékrendje helyreállításának, az erkölcsi ítélet meghozásának.

A fasizmus összeomlását a nürnbergi per követte. A kommunizmus esetében viszont elmaradt az erkölcsi, jogi és politikai igazság- és jóvátétel. „Tisztán kell látni, hogy a német náciizmus és a szovjet kommunizmus embertelensége azonos töről fakad és éppen ezért azonos elbírálást érdemel” – fogalmazott Tőkés László.

Christopher Beazley brit EP-képviselő kiemelte, hogy a nyugatnak nem szabad elfelejtenie a kommunizmus rémtetteit, a Gulágot. Ehhez az igazság kimondása elengedhetetlen. A felnövekvő nemzedékkel az oktatás által

kell tudatosítani a diktatúra rémtetteit, s ezért cselekedni kell.

Az angol képviselőt **Vytautas Landsbergis** követte, aki Litvánia első szabadon választott elnökeként vezette át országát a diktatúrából a demokráciába. A kommunizmust a kannibalizmushoz hasonlította, amely „megeszi az embereket”. A román rendszerváltozásra utalva kifejtette: az új „kannibalizmus” a korrupció, Ceaușescu kommunizmusát Iliescu neokommunizmusa váltotta fel, s a titkosszolgálatok sem tűntek el nyomtalanul. Olyannak kell lennünk, mint a „kőre csepegő víz, amely cseppenként lassan felmorzsolja a diktatúra sziklájának maradványait”. Elismerését fejezte ki a konferencia megszervezéséért, és reményét fejezte ki, hogy Tőkés Lászlót rövidesen a Néppárti frakció színeiben üdvözölheti.

Tunne-Väldo Kelam, az észt rendszerváltás történelmi személyisége szintén nagyra értékelte Tőkés László kezdeményezését. Szolzsenyicint idézve elmondta: „Éljünk hazugság nélkül – mi ennek égisze alatt indítottuk az ellenállást”. Az erőszak és a hazugság elválaszthatatlanok a diktatúrák esetében. Észtországot Szovjetunió a nemzetközi jog durva sérelmével kebelezte be. A „náciizmus és a kommunizmus ikertestvérek, kéz a kézben robbantották ki a

▶ második világháborút. [...] Mi lett volna, ha Magyarország segítséget kap a nyugattól 1956-ban?” – tette fel a költői kérdést. A Prágai Tavasz sorsa is másképpen alakult volna...

A náciizmusról az általánosan elfogadott nemzetközi vélemény tizenöt évvel a második világháború után alakult ki, éppen ezért a kommunizmussal sem szabad megbocsátónak lennünk bő másfél évtizeddel a rendszer váltás után. Mindkét diktatúra áldozatait azonos módon kell kezelni. Javasolta: létesüljön Európai Kutatási Központ a kommunizmus feltárása végett és Tőkés Lászlóval együtt indítványozta egy Európai Emléknapp kitűzését a kommunizmus áldozatainak emlékére. Emlékeztetett

arra, hogy az Európa Parlamentben hatvan képviselő támogatta aláírásával az Igazság, Igazságosság és Megbékélés munkacsoport létrehozását, az Európai Néppárt pedig 2004-ben dokumentumot

fogadott el a kommunizmus elítéléséről.

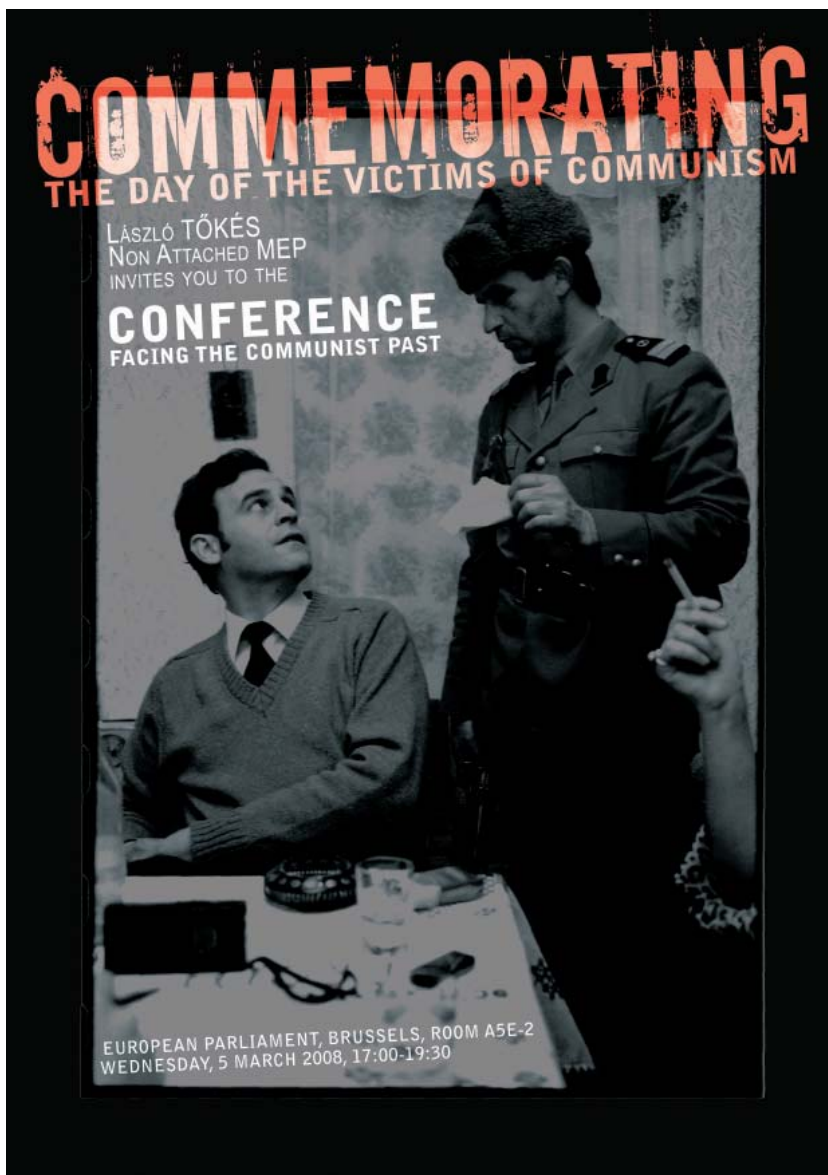
Schöpflin György EP-képviselő a fasizmus és a kommunizmus századeleji tömegtámogatottságáról beszélve kifejtette: a jelenlegi baloldal gyakran úgy próbálja beállítani a radikalizmust, mintha

az elmélet, mind pedig a gyakorlat szintjén teljesen elhibázott volt és ellenezte a modernizációt. Az erőszakot Lenin tudatosan illesztette ideológiájába, az erőszak által uralt rendszer mindent központosítani és uralni akart. A nyugati baloldal viszont gyakran könnyű

felmentésben részesítette a kommunizmust, azt mintegy a szocializmus eltorzult változataként próbálván bemutatni. A kommunizmus „ipari szintre emelte a gyilkolást, találó példa erre az Ukrajnában véghezvitt népirtás” – zárta előadását a képviselő.

A felszólalók sorát **Surján László** EP-képviselő nyitotta meg, aki érdekes egybeesésről szólt: „Ma van Sztálin halálának napja. Ő meghalt, de

örökösei még mindig köztünk vannak.” Jellemző példa a szélsőségek együttműködésére a jelenlegi szlovák kormány, ahol a szélsőjobb együtt kormányoz az egykori kommunistákkal. ▶

az csak a jobboldalon létezett volna. A modern társadalmak kevésbé vannak kitéve a totalitárius ideológiáknak, ugyanis az elmaradt modernizáció teszi manipulálhatóvá az embereket. A kommunizmus mind

A Washingtonból érkezett kínai ellenzéki, **Sen Nieh** egyetemi tanár felhívta a figyelmet arra, hogy a kommunista Kínában mind a mai napig tart a kommunista elnyomás. A múlt tragikus öröksége, hogy a kínai családok 90%-ban van valaki, akit megölt vagy meghurcolt a rendszer.

Renate Weber, romániai EP-képviselő, aki a konferencia moderatori tisztjét is betöltötte, a kollektív emlékezés szocializációs szerepét hangsúlyozva az oktatás fontosságát emelte ki. „Elég, ha a fasizmusról és a kommunizmusról szóló filmek számát összehasonlítjuk, és világosan kitűnik a kettő közötti aránytalanság”.

Erna Hennicot Schoepges luxemburgi EP-képviselő az európai integráció folyamatának kételyeit megfogalmazva tette fel a kérdést: „Vajon ez is csak egy álom? A kultúrák közötti párbeszéd nem hozhat megoldást?”.

Schöpflin György erre reagálva elmondta: a kultúrák közötti párbeszédnek alapvető feltétele, hogy tisztában legyünk azal, kik is vagyunk, ez pedig csakis az identitás megerősítésétől függ.

Zárszavában **Tőkés László** támogatásáról biztosította a kommunizmussal foglalkozó frakciók közötti munkacsoport felállításának tervét. Az emigrációban élő kínai ellenzéki felszólalására utalva a Kínában sorra kerülő által rendezendő Olimpiai Játékok által nyújtott lehetőségre hívta fel a figyelmet a demokrácia és az emberi jogok érvényesítése terén. Elismerően szolt a **Tismăneanu-jelentésről**, javasolva, hogy valamennyi volt kommunista országban egy hasonló jelentés vegye számba a diktatúra büntetteit.

A jól sikerült értekezlet annak a közös szándéknak a kifejezésével ért véget, hogy a kommunizmus feltárásának megkésett folyamatát töretlenül tovább kell folytatni. Európai Parlamenti képviselőnk elkészítette az ebben a tárgyban idén megrendezett és tervbe vett rendezvények, valamint az idevágó tervek jegyzékét.

Tőkés László és Schöpflin György

Szemben a kommunizmussal

Új évszázadunk kezdetétől fogva hagyománnyá vált Magyarországon és a határain kívülre szakadt magyarok között **A Kommunizmus Áldozatai Emléknapjának** a megtartása. Annak kapcsán, hogy 1945. február 25-én a megszálló szovjet hatalom pribékjei Budapesten letartóztatták és idegen fogságba hurcolták **Kovács Béla** jeles kisgazdapárti politikust – ezen a napon évről évre kegyelettel emlékezünk meg az Isten- és embertelen totalitárius diktatúra több tíz milliányi, ártatlan áldozatáról.

Ez az alkalom adta az ötletet, hogy idén az **Európai Parlamentben** is megidézzük a kommunista elnyomás hőseinek és áldozatainak emlékét, sőt ennél tovább menve, szakmai jellegű konferenciát rendezzünk a kommunista múlt tárgyában. (Kizárólag gyakorlati, technikai okai vannak annak, hogy rendezvényünket végül is nem az áldozatok emléknapján, hanem csupán ma, egy hét késéssel tudtuk megszervezni.)

Amikor tavaly novemberben **Románia** képviselőként mandátumot szereztem az Európai Parlamentbe, elsőrendű feladataim között tűztem ki célul a kelet-közép-európai térség, a volt kommunista országok ügyének európai képviseletét. Egészen világos ugyanis, hogy a kommunista diktatúrák megdöntése és országaink szervezeti – formai – csatlakozása az Unióhoz még nem jelenti magától értetődő módon „európaivá” válásukat. Másfél évtized után, láthatatlan módon posztkommunista társadalmaink és a

***

A múlttal való őszinte szembenézés és a kommunizmus visszahúzó örökségével való leszámolás – az elmúlt közel húsz esztendőben – a vártnál sokkal nehezebb feladatnak bizonyult. Mi, akiknek a kommunista elnyomás korszaka után a kínkeserves posztkommunista átmenet megpróbáltatásait is el kell szenvednünk, ezt mindenkinél jobban érezzük.

A pusztá tényfeltárás terén még csak elértünk némi eredményt. Az elhallgatás kényszerének megszűntével emlékiratok, könyvek és kiadványok száza láttak nyilvánosságot, alapul szolgálva a **hiteles történelmi megismerésnek**.

Ez azonban még mind kevés. A megismerést ugyanis nem követte az **erkölcsi megtisztulás**: a belátás, az önkritika, a bűnbánat, a bocsánatkérés, a megtérés – az erkölcsi ítélet kimondása, a társadalom erkölcsi értékrendjének a helyreállítása. Sőt, mi több, alattomosan, kerülő utakon, változatos színekben és formákban – csúfos bukását túlélve – volt szállásterületeire újból visszatért a kommunizmus, hatalomba és pozícióba visszakapaszkodott képviselői és tovább élő mentalitása által gátat vetve az igazság kimondásának, a tényleges rendszerváltozás folytatásának, a társadalom átalakulásának és erkölcsi megújulásának.

Következtetésképpen, az elért eredmények és sikerek ellenére, az 1989 óta eltelt időszak legnagyobb hiányossága és „deficitje”: **az erkölcsi igazság- és jóvátétel elmaradása, illetve végletes fogyatékosága.**

▶ szabad, demokratikus Nyugat-Európa között még mindig ott magasodik a **„Berlini fal”**. Kommunizmus sújtotta térségünk csak úgy és azáltal válhat igazán „európaivá”, integráns részévé az Uniónak, hogyha végérvényesen leszámol a kommunista, nacionalista múlt visszahúzó örökségével, és az európai, keresztény értékek mentén és rendjén a demokratikus rendszerváltozást hitbéli, erkölcsi megújulása által teszi teljessé.

A romániai rendszerváltozás **1989** decemberében Temesvári Református Egyházközségnél vette kezdetét – ott, ahol a Ceaușescu-diktatúrát megbuktató népfelkelés kiobbant. Ott és akkor – a „hallgatás falának” áttörésével – az első lépéseket tettük meg az újraegyesülő Európa felé. Ezen az úton kell tovább haladnunk. **„Temesvár szelleme”** is arra kötelez bennünket, hogy szembenézzünk múltunkkal, és végképp eltávolítsuk az útból a régi rezsim romjait és mindazokat az akadályokat, melyek előrehaladásunkat gátolják.

Brüsszelbe jövet örömmel szereztem tudomást azokról a törekvésekről, melyek a XX. században tragikus módon megosztott kontinensünk egységének helyreállítására, illetve megteremtésére irányulnak. Az **Egységes Európa – Egységes Történelem** elnevezésű munkacsoport, valamint az **Igazság, Igazságosság és Megbékélés** nevű parlamenti bizottság létrehozásának terve egyaránt előírnyozza Kelet-Közép-Európa, a volt szovjet birodalom közelmúltjának feldolgozását és a totalitárius kommunizmus máig ható következményeinek a felszámolását. Ezen a ponton valamennyiünk szándékai találkoznak. A legutóbbi balkáni háborúból kölcsönzött képpel élve: az új, egységes Európát csak úgy leszünk képesek felépíteni, hogyha a világháborúk és a hidegháború elmúltával eltávolítjuk az útból a harcok idején elhelyezett „taposóaknákat”, és kontinensünk múltban „elaknásított” földjét megtisztítjuk és szabaddá tesszük a jövő számára – az építkezésre.

▶ A náci Németországnak és csatlósainak az összeomlását a „**Nürnbergi per**” követte. A tömeggyilkos „**fasiszta kommunizmus**” pere (József Attila megfogalmazása) viszont mindmáig várat magára. A volt kommunista országok hatalmasai kezdettől fogva vonakodnak szembenézni a múlttal. A diktatúrában szocializálódott, sokszorosan manipulált posztkommunista társadalmak szintén hajlamosak „fátylat borítani” a múltra, sőt többszörös egymásutánban maguk segítették újból hatalomba régi elnyomóikat, illetve azoknak jogutódait.

De a fasizmus fölött példásan ítélező demokratikus világ kommunizmushoz való viszonyáról sem mondhatunk lényegesen jobbat. „Európa hallgat, újra hallgat” – állapíthatjuk meg erre nézve, a nagy magyar költőt, **Petőfi Sándort** parafrázálva.

Erdélyi Református Egyházunk – példának okáért – kiábrándultan tapasztalja, hogy nemzetközi felekezeti és ökumenikus szervezeteink közel két évtized múltán is adósok az ateista kommunista diktatúra büntetteinek az elítélésével. Ahhoz is több mint másfél évtizedre volt szükség, hogy az Egyesült Államok elnöke világos érték- és erkölcsi ítéletet mondjon – Vilniusban – a szovjet kommunizmus rémtetteiről és saját országának ebben hordozott felelősségéről. Ugyanennyi időbe telt az is, hogy Washingtonban A Kommunizmus Áldozatai Emlékművének a felállításával, tavaly végre megkövessék a totalitárius világrendszer százmilliónyira becsült halálos áldozatainak az emlékét.

Sajnos azonban a rossz példáért nem szükséges ilyen

messze mennünk. Annyi évvel a bolsevista diktatúra bukása után ugyanis még az **Európai Unió** is adósa a világnak, a kommunizmus mártírjainak és túlélőinek, nem utolsósorban pedig önmagának azzal, hogy mértékadó határozatban foglaljon állást a kommunizmus ellen. Ebben a tekintetben változatlanul érvényes az Igazság, Igazságosság és Megbékélés EP-munkabizottság kezdeményezőinek azon indítványa, hogy az Európai Parlament – az Európai Néppárt 2004-es kongresszusához hasonlóan – határozati úton mondjon ítéletet a totalitárius kommunizmus felett.

A Parlament épületében tegnap megnyitott lengyel dokumentumkiállítás a jó példa erejével figyelmeztet bennünket arra, hogy végre szakítanunk kell a „kettős mérce” használatának képmutatásával, és a **német nácizmus**, valamint a **szovjet kommunizmus** azonos tőről fakadó embertelenségét azonos elbírálásban kell részesítenünk.

***

A „keresztény Európa” történelmi távlatából nézve, az elmúlt években okkal és joggal érezhettük úgy, hogy keresztény gyökereinknek, hagyományainknak és értékeinknek az **Európai Alkotmányból** való kimaradása mindnyájunk közös veszteségének számít. Az igazi baj viszont nem annyira az alkotmányos megfogalmazásokban keresendő, hanem sokkal inkább abban az **erkölcsi válságban**, mely európai társadalmainkat és kultúránkat jellemzi – melyről az alkotmányozással kapcsolatos viták is árulkodtak.

A II. világháború, a fasizmus okozta mélységes válságon Európa – ez utóbbi elítélése

által – még képes volt felül-emelkedni. Ezzel szemben viszont kommunista múltjával nem tud mit kezdeni, és a tovább élő múlttal saját válságát hosszabbítja meg.

Mindezeket figyelembe véve, világosan kell látnunk, hogy a kommunista múlttal való szembenézés, a totalitárius kommunizmus bűneivel való leszámolás nem csupán az érintett országok, hanem egész Európa jövője szempontjából is parancsoló erkölcsi kérdés.

Közel húsz éve tartó kitérés, bizonytalankodás és vesztelés után a kommunizmus – történelmi, politikai – perét ideje végre újból felvennünk, és itt az ideje, hogy a végére járjunk.

A XX. század történetét bemutató **Paul Johnson** a mögöttünk hagyott korszakot „a nagy hazugságok századának” nevezte. Végre a végére kell járnunk az öldöklő XX. század jelenkorunkat is megmértelyező hazugságainak, hogy ezt az új századot – ameddig még nem késő – „tisztá lappal” folytathassuk.

„Hazugsággal gyógyítgatják az én népem leányának romlását – panaszkodik **Jeremiás** próféta. Azt mondják: Békesség, békesség, és nincsen békesség” (Jer. 6,14)

Európában is megérett az idő az igazság kimondására. Békéjének és biztonságának csak ez lehet a szilárd alapja. Mert úgy igaz, amint **Ésaiás** próféta mondja: „És lesz az igazság műve békesség, és az igazság gyümölcse nyugalom és biztonság mindörökké” (És. 32, 17). Úgy legyen! (Ámen)

Tőkés László

*Elhangzott Brüsszelben,
2008. március 5-én.*

Templom és Iskola

2008. november 7-én a Királyhágómelléki Református Egyházkerület, valamint Tőkés László nagyváradi Európai Parlamenti Irodája szervezésében, **Templom és Iskola** címmel ökumenikus tanügyi konferenciára került sor Nagyváradon, az egyházi iskolák államosításának 60. évfordulója alkalmából.

Dr. Hermán János kezdőárhítata után **Tőkés László** püspök, EP-képviselő nyitóelőadásában – egyebek mellett – kihangsúlyozta, hogy a konferencia célja nem csupán a történelmi emlékezés, hanem sokkal inkább annak a jogi és politikai küzdelemnek az újult erővel való folytatása, mely az elállamosított iskolák visszaszerzésére, valamint a megszüntetett felekezeti oktatás helyreállítására és újjászervezésére irányul. A kommunizmus bűneit elítélő ún. Tismăneanu-jelentés csak az első – fontos – lépés azon az úton, melynek – a történelmi szembenézésen túlmenően – a teljes igazság- és jóvátételig kell elvezetnie. A **Traian Băsescu** államelnök által „bűnösnek” és „törvénytelennek” nevezett, volt kommunista rezsim büntetteinek helyrehozatala és törvénytelenégeinek megszüntetése nélkül Románia nem válhat a demokratikus törvényességen és jogállamiságon alapuló **Európai Unió** teljes értékű tagjává.

Az egyházi oktatás múltjáról, jelenéről és társadalomban betöltött szerepéről, továbbá az egykori államosításról és az ateista-kommunista diktatúra kártékony egyház- és oktatáspolitikájának következményeiről, valamint a romániai

felekezeti oktatás terén fennálló jelenlegi helyzetről jeles egyházi meghívottak, történészek és tanügyi szakemberek tartottak előadást, úgymint: **Bogárdi Szabó István** dunamelléki püspök, **Benkő Samu** történész, **Holló László**, a Babeş–Bolyai Egyetem Római Katolikus Hittudományi Tanszékének előadótanára, **Somai József**, a Romániai Magyar Közgazdasági Társaság tiszteletbeli elnöke, **Fleisz**

A Partiumi Keresztény Egyetemnek is helyet adó Egyházkerületi Székház

János és **Kupán Árpád** nagyváradi történészek és **Papp Kornél**, a Magyarországi Református Egyház Zsinati Oktatásügyi Irodájának vezetője. Az erdélyi magyar történelmi egyházak hivatalos képviselői, illetve oktatásügyi szakelőadói egyházaik jelenlegi iskolaügyi helyzetéről tartottak beszámolót. A nagyváradi Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnázium diákjai alkalmi műsorukkal tettek bizonyosságot egyházi iskoláink élniakarásáról.

1948-ban, a fokozatosan végbemenő, erőszakos **kommunista hatalomátvételnek** részét képezte a felekezeti oktatás megszüntetése (1), valamint az egyházi iskolák állami tulajdonba vétele (2) – a 175. és a 176. törvényerejű rendeletek által. A felszámolt felekezeti tanintézetek 65%-át magyar iskolák tették ki, tehát

„államosítás” helyett sokkal kifejezőbb **„nacionalizálásról”** beszélünk. A kommunista rezsim egyik legnagyobb bűne, népünknek és egyházainknak pedig – minden bizonnyal – a lehető legnagyobb vesztesége volt a felekezeti oktatás megszüntetése, aminek a katasztrofális következményeit mindmáig szenvedjük. Az egyházi iskolarendszer államosítása különösképpen súlyos következményekkel járt a

kisebbségbe taszított magyarságra nézve, hiszen a román nemzetállami nacionalizmus ateista-kommunista politikája egyházainkkal együtt, egyszerre sújtott le magyar nyelvű oktatásunkra.

1989 után, a **demokratikus rendszerváltozás** részeként, erdélyi magyar történelmi egyházaink, a nemzet védelmében és szolgálatában létrejött ökumenikus összefogásuk két világháború közötti hagyományát követve, egyesült erővel szálltak síkra elbitorolt iskoláik visszaszerzéséért és a felekezeti oktatási rendszer helyreállításáért.

A **Reményik Sándor** által versbe öntött **Templom és Iskola** rendeltetészerű együttállásának és erkölcsi programjának megfelelően Egyházaink képviselői és a Konferencia résztvevői egyetértettek a következőkben:

▶ • Hitünknek és hagyományainknak megfelelően, élve a lelkiismereti, az egyházi és a vallásszabadság demokratikus lehetőségeivel, Krisztus missziói parancsának engedelmeskedve valljuk, hogy minden egyháznak hivatásbeli kötelessége a **tanítás**. Ennek értelmében az **Egyház tanítói szolgáltatának** a gyakorlását, az egyházi oktatás helyreállítását és működtetését elengedhetetlenül fontosnak tartjuk.

• Egyházaink és erdélyi népünk szolgálatára olyan tanintézetekben kívánjuk jövődöntő értelmiségünket kialakítani, melyek szellemükben évszázados hagyományainkat követik, az evangéliumi hit és a keresztyén erkölcs szerint végzik nevelői munkájukat, nemzeti önazonosságunk, hagyományaink és értékeink megtartását és továbbfejlesztését, valamint a testvéri közösségépítést tartják hivatásuknak. Az egészséges keresztyén és nemzeti identitástudat kialakítása és megőrzése mellett a **felekezeti oktatásnak** tartalmilag meg kell felelnie a korszerű tudományosság követelményeinek, ezáltal biztosítva iskoláink szellemi, tudományos és társadalmi versenyképességét.

• Megdöbbenéssel állapítjuk meg, hogy közel két évtizeddel a rendszerváltozás kezdete után Romániában az egyházainkkal és iskoláinkkal szemben elkövetett kommunista bűnök és törvénytelen ségek **jóvátételének**, hátrányos és jogfosztott helyzetünk **reparációjának** még mindig csak a kezdetén állunk. Nevezetesen: egykor elkobzott tulajdonaink még alig egy kis hányadát vehettük birtokunkba, illetve használatunkba (1); az egyházi-felekezeti oktatás jogállásának törvény általi szabályozása

húsz év után, még mindig várát magára (2). Éppen ezért: a **res titutio in integrum** európai elve alapján követeljük elkobzott egyházi-iskolai tulajdonaink haladék nélküli, maradéktalan visszaszolgáltatását (1), valamint egyházi oktatásunk **jogi státuszának** törvény általi rendezését (2).

• Tekintettel arra, hogy a 2004-ben módosított román **Alkotmány** az egyházi oktatást az állami és a magánoktatással egyenlő szintre emelte – négyévi indokolatlan halogatás után joggal várjuk el és sürgetjük a közoktatási és a felsőoktatási törvény ennek megfelelő – Alkotmány szerinti – módosítását.

• Ezzel együtt, Egyházaink kifejezik abbéli szándékukat, hogy **az óvodától az egyetemig** terjedően, saját tanintézeteket alapíthassanak és tarthassanak fenn. Ennek megfelelően követelik, hogy a felekezeti oktatás – az Alkotmány szellemében – méltó helyet és súlyt nyerjen a **tanügyi törvénycsomagban**.

A törvénynek – egyebek mellett – szavatolnia kell a felekezeti oktatás önállóságát és ingyenességét, tanintézeteink autonómiáját, az egyházi iskolák vezető testületeinek és személyi állományának az egyházak általi kinevezését, illetve visszahívását.

Tekintettel arra, hogy tanintézeteink diákjainak szülei az ország rendes adófizető polgárai, jogosnak és méltányosnak tartjuk a romániai magyar keresztyén adófizetők pénzének az egyházi oktatásra való részarányos visszafordítását, illetve egyházi iskoláink **állami finanszírozásának** a biztosítását.

• Végül, de nem utolsósorban az egyházi-felekezeti oktatás terén is elsőrendű követel-

ménynek tartjuk egyházaink Alkotmány előírta **autonómiájának** a tiszteletben tartását. A túlzott állami tanügyi központosítással és a meg-megújuló nacionalista tendenciákkal szemben csak ezáltal lehetünk képesek egyházaink, híveink és iskoláink érdekeit és önállóságát megvédelmezni.

• Ezen túlmenően az **egész magyar nyelvű oktatás teljes körű autonómiájának** a biztosítását is szükségesnek tartjuk. Ennek részeképpen felekezeti iskolarendszerünk is törvény által szavatolt, intézményes öngazgatási jogoknak örvendhetne.

A rossz emlékű és kihatásaiban mindmáig aktuális államosítás problémakörének rendezése és megoldása céljából az érdekelt egyházak további **szoros együttműködésére** van szükség, amiben a konferencia résztvevői megállapodtak.

Az erdélyi történelmi egyházak elöljáróinak februári **felkérésével** egybehangzóan a konferencián ezúttal is megfogalmazódott az az **igény**, hogy Tőkés László püspök, EP-képviselő Keresztyén Európát! elnevezésű programja keretében és az öikuménia szellemében az európai fórumokon képviselje erdélyi egyházaink és a felekezeti oktatás ügyét.

Konkrét formában az az **elvárás** is kifejezést nyert, hogy az Európai Unió illetékes testületei kövessék nyomon, illetve **monitorizálják** a csatlakozás előtt támasztott feltételek maradéktalan teljesülését, és ne hagyják, hogy a Romániáról szóló évenkénti országjelentések előírásai feledésbe merüljenek.

Nagyvárad, 2008. november 9.